

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 7

БЕОГРАД 1938 ГОДИНЕ

КЊИГА 3

XXI РЕДОВНИ САСТАНАК

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 26 ФЕБРУАРА 1938 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАО

ПРЕТСЕДНИК
СТЕВАН ЂИРИЋ

СЕКРЕТАР
Др. АНДРЕЈ ВЕБЛЕ

Присутни г. г. Министри: Министар унутрашњих послова и заступник Претседника Министарског савета и Министра иностраних послова др. Антон Корошец, Министар правде Милан Симоновић, Министар пошта, телеграфа и телефона Војко Р. Чвркић, Министар просвете Димитрије Магарашевић.

ПОЧЕТАК У 9 ЧАСОВА

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда: 1 — Читање и усвајање записника XX редовног састанка;

2 — Саопштење извештаја о конституисању Административног одбора, према коме је изабрао за претседника др. Љутицу Димитријевића и за потпретседника Стевана Каћанског;

3 — Саопштење претставке народног посланика Сретена Кузељевића, да подноси оставку на свој посланички мандат у Срезу нововарошком и да задржава посланички мандат у Срезу златиборском као заменик Чедомира Захарића, који је изабран 6 фебруара ове год. за сенатора;

4 — Одговор Претседника Народне скупштине Стевана Ђирића на кратко питање народног посланика Војислава Лазића.

Говорници: Александар Лазаревић (примедба на записник), секретар др. Андреј Вебле (одговор на примедбу на записник), Војислав Лазић, Претседник народне скупштине Стеван Ђирић (четири пута).

Дневни ред: Наставак претреса у појединости ма извештаја Финансијског одбора о предлогу буџета државних расхода и прихода са предлогом Финансијског закона за буџетску 1938/39 годину.

1 — Наставак претреса и усвајања буџета расхода — IV раздео — Министарство правде.

Говорници: Ставра Трпковић, др. Иван Јанчич, Ђорђе Јевтић, Михаило Љешевић, Војислав Ненадић, Милан Мијић, Душан Антонијевић, Михаило Бошковић, Александар

Лазаревић, Миленко Глишић, Министар правде Милан Симоновић, извештач већине Бранко Тодоровић, Претседник Народне скупштине Стеван Ђирић (седам пута).

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, част ми је отворити XXI редовни састанак Народне скупштине. Молим секретара г. др. Андреја Веблеа да изволи прочитати записник претходног састанка.

Секретар др. Андреј Вебле прочита записник XX редовног састанка.

Претседник Стеван Ђирић: Има ли ко од господо народних посланика да учини какву примедбу на записник? (Александар Лазаревић: Молим реч). Има реч народни посланик г. Александар Лазаревић.

Александар Лазаревић: Господо, у записник се стално ставља да за време седнице присуствује по неколико Министара, а ми смо сви сведоци да је уведена пракса да министарске клупе овде зврје празне, да имамо само Министра правде, а у записник се уноси да је присуствовало неколико Министара. Јуче и данас били су присутни само Министар финансија и Министар правде, док су остали Министри само са времена на време навраћали или се појављивали. Ја тражим, да се записник тачно води и да се за сваког Министра, који је присуствовао за све време седнице или који је само навратио на седницу, то и наведе у записнику, па да се зна који Министри раде а

који не раде. Тражим да се у томе погледу записник исправи.

Претседник Стеван Ђирић: Има реч секретар г. др. Андреј Вебле, да изјави да ли прима примедбу на записник г. Лазаревића.

Секретар др. Андреј Вебле: Господо народни посланици, част ми је изјавити да не могу приметити приметбу г. Лазаревића на записник. (Повици са левице: Да гласамо!)

Претседник Стеван Ђирић: Пошто г. секретар није примио примедбу на записник, то има да одлучи Народна скупштина. Господа која примају примедбу на записник г. Лазаревића, нека изволе седети, а господа која не примају, нека изволе устати. (Повици са левице: Већина седи). То Претседник одлучује. Резултат је очигледан: већина стоји, записник је примљен онако како је прочитан.

Изволите чути један одборски извештај.

Секретар др. Андреј Вебле (саопштава): Административни одбор извештава Народну скупштину да је на свом V редовном састанку од 24 о. м. једногласно изабрао за свога претседника г. др. Љутицу Димитријевића и за потпретседника г. Стевана Каћанског.

Претседник Стеван Ђирић: Овај извештај прима се на знање.

Изволите чути претставку народног посланика г. Сретен Кузељевића.

Секретар др. Андреј Вебле (саопштава): Народни посланик г. Сретен Кузељевић, изабран у Срезу нововарошком, извештава Народну скупштину да се, као посланички заменик г. Чедомиру Захарићу, изабраном у Срезу златиборском, а који је на изборима од 6 о. м. изабран за сенатора, одриче мандата за Срез нововарошки, да би задржао мандат за Срез златиборски.

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, ова претставка нашег колеге г. Кузељевића биће упућена Верификационом одбору.

Мени се чини да је г. Кузељевић преухитрио са овојом одлуком, пошто га Верификациони одбор још није прогласио послаником и овога другог среза, ма да је очигледно да му припада и златиборски срез, пошто је г. Чедомир Захарић постао сенатор. Али нема сумње да колега има право одрећи се оног среза кога хоће.

Пре прелаза на дневни ред имам част одговорити на кратко питање г. Војислава Лазића. То питање гласи:

„Господине Претседниче, у овом скупштинском сазиву поднео сам 4 интерпелације на г.г. Министре садашње владе и то:

1 — На г. Министра војске и морнарице и г. Министра унутрашњих дела о начину смрти армијског генерала г. Војислава Томића.

2 — На Министра унутрашњих дела због пушкарања народа од стране полицијских органа и жандарма, на дан 29 вгуста прошле године у Ваљеву.

3 — На Министра саобраћаја о учињеној злоупотреби на државним железницама бесплатним превозом учесника збора Југословенске радикалне заједнице на дан 24 октобра п. г.

4 — На Министра грађевина о оправци пута Београд—Обреновац—Ваљево на местима Дубоко, Барић и Стублине.

До данас од ових интерпелација ни једна није стављена на дневни ред у Народној скупштини, и ако је за све ове интерпелације Народна скупштина примила хитност, и ако је г. Министар војске и морнарице известио Народну скупштину да ће одговорити на моју интерпелацију када се стави на дневни ред.

У интересу поштовања скупштинског Пословника и чувања угледа Народне скупштине постављам господину Претседнику следећа питања:

1 — Хоће ли и кад ставити на дневни ред у Народној скупштини интерпелацију коју сам ја упутио на г. Министра војске и морнарице и Министра унутрашњих дела о начину смрти генерала Томића, када је већ Министар војни пристао да на исту одговори.

2 — Шта ће г. Претседник учинити да г.г. Министри одговоре на остале три моје интерпелације.

Молим за одговор на првој наредној скупштинској седници.

Примите уверење, господине Претседниче, о мом поштовању.

Војислав Лазић, с. р.
народни посланик”

Господо народни посланици, ова кратка питања обично се завршавају са молбом да Претседник одговори на њих на првој наредној седници. Међутим, Закон о пословном реду прописује да Претседник на њих има одговорити у истом сазиву. Ја желим то да нагласим, да се не би мислило да је дужност Претседника Народне скупштине да одмах на првој седници одговара, него је то пракса коју сам ја лично увео.

Господин Војислав Лазић ставио ми је ово питање, мислим, пре два-три дана, али због извесних разлога, са којима је и он био сагласан, он ме је чак за то молио, ја му одговарам тек данас.

Има четири интерпелације које би могле бити одмах стављене на дневни ред, јер су се г.г. Министри изјаснили да су вољни да одговоре на те интерпелације чим буду стављене на дневни ред. Једна од тих интерпелација је управо она на коју се позива г. Лазић у првом делу свога питања и г.г. Министри, који су се изјаснили да су спремни да одговоре на интерпелације чим се ставе на дневни ред, практички то нису могли да овом приликом учине, зато што је и Скупштина заузета буџетском расправом и што су г.г. Министри заузети спремањем својих експозеза, спремањем измена и допуна у буџетском делу својих ресора и спремањем амандмана за Финансијски закон.

Осим тога, господин Министар правде био је спречен још и другим важним пословима свога ресора. Практички их није било могуће ставити на дневни ред, иако је по вољи, расположењу и добрим намерама господо Министара постојала могућност — ја то желим нарочито да нагласим — да расправљамо о тим интерпелацијама. Међутим, господо, како је ово право Народне скупштине да расправља о интерпелацијама врло важно, ја никако нећу допустити да се због тренутне немогућности не расправља ни по оним интер-

пелацијама на које су господа министри спремни да одговоре чим се ставе на дневни ред.

Ја сам обећао господи шефовима група, председницима скупштинских клубова, да ћу све те интерпелације ставити на дневни ред после буџетске дебате, уколико не би могли да их ставимо на дневни ред свакога четвртка за време буџетске дебате. Ја сам оставио господи председницима група да се они изјасне шта је боље: да водимо буџетску дискусију, не прекидајући је, убрзаним темпом, да је свршимо на време, — а интерпелације да оставимо за после, или да прекидамо буџетску дискусију. Мишљења су била подељена и стицајем прилика догодило се ово, да ћемо интерпелације ставити на дневни ред после буџетске дебате. Ја мислим, шта више, господо, почетком априла, и из других разлога да је добро да се Скупштина састане, па том приликом ћемо све оне интерпелације на које су господа Министри спремни да одговоре ставити на дневни ред и тада ћемо с обзиром на слободно време моћи те интерпелације подробно претрести.

На другу тачку питања г. Лазића могу одговорити то, да га молим да узме на знање оно што сам о тој ствари већ безброј пута са овога места изјавио.

Има реч народни посланик г. Војислав Лазић.

Војислав Лазић: Господо народни посланици, један режим цени се по томе у колико он дозвољава да се његов рад од стране парламента подвргне контроли и критици, и ако тај режим дозвољава контролу и критику његовога рада, онда се може казати да је то парламентарни режим. Али, господо, онај режим који не дозвољава ни контролу ни критику његовога рада, тај режим не може се назвати парламентарним, тај режим је диктатура.

Господо, Влада др. Милана Стојадиновића не дозвољава контролу њезиног рада у Народној скупштини никојим путем, а исто тако ни у јавности, путем штампе.

У Народној скупштини Влада не одговара ни на једну интерпелацију и на тај начин не дозвољава контролу Народне скупштине, која је једино позвана да путем интерпелација може контролисати њезин рад. Путем јавности то апсолутно није био случај од како је она дошла на власт. Ниједан једини лист није могао ма шта записати и објавити што би лично на критику ове Владе.

И према томе, господо, једна Влада др. Стојадиновића не може никада добити народно признање, иако непрестано жели да се назове Влада демократије.

Ја, господо, са овим излагањем нашег господина Председника не могу у потпуности да будем задовољан. Ја сам у своме питању навео интерпелације, које сам поднео, али нису, господо, само моје једине интерпелације које постоје у овој Скупштини. У прошлом сазиву од стране народних посланика поднесено је преко 500 интерпелација, а одговорено је свега на 10, и то на 10 интерпелација које је Влада изабрала као подесне по њу, али није одговорила ни на једну интерпелацију, која би фактично заседала у прави парламентарни систем одговорности Владе пред Парламентом.

Господо, у овом сазиву од 20 октобра поднето је до данас око 150 интерпелација и, као што видите, до данас нема одговора ни на једну а наш

Пословник у последњем одељку § 72, који гласи: „Министри су дужни на интерпелације да одговоре у току сазива”, прописује да је Влада дужна одговорити на интерпелације. То исто наређује и Устав у 68 члану.

Сада, ја вас питам, господо, када Влада од 20 октобра до данас није одговорила ни на једну интерпелацију, да ли она има времена да одговори на све интерпелације у току овог сазива? Нема! Нема зато што је по Пословнику предвиђен само један дан у недељи за интерпелације а то је четвртак, а сада ми немамо толико четвртак у овој години до редовног сазива, колико има интерпелација и зато кад би Влада и хтела сваког четвртка да одговара на интерпелације опет не би стигла да на све одговори.

Господо, на моју прву интерпелацију о смрти поч. армијског генерала Томића, Министар војни је додуше одговорио, да ће одговорити чим се та интерпелација стави на дневни ред. Али, нити зависи од Председника скупштине, нити зависи од Министра војног њезино стављање на дневни ред, то ће зависити од Председника Краљевске владе. И, господо, ако он дозволи онда ће можда та интерпелација доћи на дневни ред, а ако не дозволи онда од тога неће бити ништа. А сви знамо да он од интерпелација бега.

А, да видите, господо, шта је са другим интерпелацијама. На моју интерпелацију на господина Министра саобраћаја, што је дозволио да се на дан 24 октобра....

Председник Стеван Ћирић: Господине говорнице, Ваше је време истекло. Ја сам прочитао Ваше питање од речи до речи, и ућиће у стенографске белешке, те није потребно да дангубимо поновним читањем. (Гласови са деснице: Чули смо од г. Председника!)

Војислав Лазић (наставља): Господо, немам намеру да читам интерпелацију, него да прочитам одговор г. Министра саобраћаја, како би се видело, како господа Министри поступају са нашим интерпелацијама. Ја сам добио одговор од Председника Народне скупштине који гласи овако:

„Част ми је извести Вас, да је г. Министар саобраћаја актом својим Бр. 25817 од 26 новембра о. г. известио, да ће на Вашу интерпелацију — о бесплатној возњи учесника збора ЈРЗ, који је одржан 24 новембра о. г. у Београду, одговорити кад прикупи потребне податке.”

Е, господо моја, колико треба времена Министру саобраћаја да прикупи те податке у своме ресору, и то податке о ономе, што је он наредио и што је он сам лично изводио. И тако сличне одговоре дају Министри свима посланицима: — Одговорићу кад прикупи потребне податке! — А прикупљање тих података иде с године у годину и никад се на те интерпелације не одговара.

Ја не могу бити потпуно задовољан одговором господина Председника ма да морам изјавити, да је он фактички вољан да уведе колико толико парламентаризам, али он то у овом моменту не може да учини. Зашто? Зато, што иза њега постоји Влада, која то не дозвољава, а он није моћан да Владу натера другим путем, него оним који је крајњи, а то је повлачењем са свога положаја. Али ја то од њега не тражим да учини за моју љубав. Али, ако би се желело да једанпут натерамо једну Владу у пуни парламентаризам,

онда би сви морали да учинимо, то што је крајње, а то је, да се сви повучемо са положаја на који се њезиним поверењем долази, те да је једино тако натерамо, или да поднесе оставку или да ради онако како Устав и Пословник наређују.

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, желим само да констатујем, да досада није поднето 150 интерпелација, како је народни посланик г. Лазих тврдио, него само педесет интерпелација. (Смех на десници).

Прелазимо, господо, на дневни ред: Наставак претреса у појединостима извештаја Финансијског одбора о предлогу буџета државних расхода и прихода са предлогом Финансијског закона за буџетску 1938/39 годину и то:

1 — Наставак претреса буџета расхода IV раздео — Министарство правде.

Реч има народни посланик г. Ставра Трпковић.

Ставра Трпковић: Господо народни посланици, кад је јуче Господин Министар правде давао свој експозе у Скупштини, на страни већине било је свега неколико чланова. У једној суседној држави, један Министар дао је оставку само због тога, што његов експозе није довољно пажљиво саслушан од стране већине. Срећом тај случај неће код нас наступити.

Пре краткога времена изгласан је законски пројекат за оснивање нових првостепених судова у неким местима. Морам у напред рећи да нисам противу оснивања првостепених судова у оним местима у којима постоји прешна потреба. Али господо, није ради те прешне потребе и ради њенога подмиривања дошло до установљења тих првостепених судова. Нема спора да ти првостепени судови треба да буду што ближе народу, јер кад су ти судови далеко онда народ много дангуби а и остали трошкови су велики. Али, господо, ти првостепени судови су основани тамо, где су били заинтересовани пријатељи ЈРЗ., без обзира да ли се у непосредној близини тих места већ налазе првостепени судови. Та бољивост која је указана према неким местима у старим границама није примењена према југу. Изгледа да је доле на југу све на своме месту, тамо нема шта да се поправи и да тамо као што рекоше неки тече мед и млеко. Какве су прилике доле на југу то ми најбоље знамо. Али кад запитате кога од Министара шта мисли о Јужној Србији, он ће вам рећи па Јужна Србија мени лежи на срцу. То међутим није тачно, и стварно, они су далеко од тога. Њима Јужна Србија не само што не лежи на срцу него им не лежи ни на језику. Они чак шта више нису никад ни отишли да упознају те крајеве. Тим Законом Краљеве је добило Првостепени суд, и ако такав суд постоји у Чачку који је удаљен од Краљева само 38 километара. У Лозници је такође установљен првостепени суд и ако је свега 51 километар Лозница удаљена од постојећег суда у Шапцу. А замислите овај случај који се дешава доле на југу. У Кичеву је постојао првостепени суд али га је требало уништити да би се основао један у Прилепу! Кичевски срез и Поречки срез припадају сада прилепском првостепеном суду. Сваки сведок који буде путовао у прилепски првостепени суд добије возну карту из суда за одлазак из Кичева у Прилеп. Такав сведок има да путује од Кичева до Скопља железницом 226 км., од Скопља до Прилепа 139 км., свега 365

км. Треба дакле да путује од Кичева 365 км. да би дошао у Првостепени суд у Прилеп! Кад овако стоји ствар, онда није чудо, што се ту скоро десио један случај да је један човек ослобођен од сваке казне али је осуђен био да плати 42.000 динара на име награда сведоцима. И кад погледамо баш тај крај поречки, тај чисто српски крај који је дао све што је могао дати за ову државу и који никада није хтео попустити у својој националној свести, и у који никада ни једна комитска бугарска чета није могла ступити, ето видите шта се са тим крајем ради и колика је непажња према њему! А све се ово овако ради због моје личности. Ови се људи бацају у немилост иако су дали толики број хероја за ову земљу. Ево једног писма Господина Драгише Цветковића којим ме он позива, као личнога пријатеља, да гласам за Конкордат. У том писму он ми каже: „Уторак или најдаље у среду биће гласање за Конкордат, како је твоја као и осталих чланова клуба присутност потребна то те молим, да неизоставно дођеш у Београд ради гласања. Срдачно те поздравља твој Драгиша Цветковић.”

А овде са стране (показује на писмо) пише ово: „Питање суда биће повољно решено. Драгиша”.

Господо, ја нисам гласао за Конкордат, али и моји нису добили суд због тога. (*Ђорђе Јевтић:* Е, мој Ставро, ја сам гласао за Конкордат, па опет нисам добио суд!).

Ето вам, господо, ово, да видите како ви, са те стране, нисте учинили, да се правда задовољи.

Да ли, господо, можете себи претпоставити и ово? Један занатлија или један трговац који жели да обавља своју радњу, он мора прво да је протоколише; мора да набави сва потребна уверења и мора толики пут да превали до Прилепа да би дошао до тих уверења. Шта ће коштати та уверења?! Или узмемо једног човека, који треба да набави пасош. И он мора да сноси силне трошкове, да би дошао до потребног уверења.

Зна се да је то један печалбарски крај; то су људи чије особине данас могу да се сматрају као врлине; то су људи вредни, који својим радом доприносе много; то су штедише, достојанствени, да никад неће да пруже руку и да траже милостињу, нити ћете их видети, овде у Београду или на другом месту да просе, нити да краду, јер крађу сматрају за велику срамоту.

Кад све то узмете у обзир онда морате доћи до закључка да је заиста ово једна велика неправда, која се чини томе народу. Г. Министар правде ако хоће ову грешку да поправи, ево му пута и начина како то може урадити. Нека узме статистичке податке па ће видети колики је број осуђеника Вардарске бановине, према осуђеницима из других бановина, видеће да је из Вардарске бановине много мањи проценат, па нека узме ту разлику што Министарство плаћа за осуђенике из других бановина и нека да за подизање школа и правде у Вардарској бановини. Ми ћемо се и даље трудити да будемо поштени и исправни грађани наше државе.

На крају морам вам рећи ово: Није никакво чудо што се у Јужној Србији дешавају овакве и горе ствари, кад имате посланика у Јужној Србији, који нису знали на карти где се налазе њихови срезови, чији су они данас посланици.

Изјављујем да ћу гласати против. (Одобравање и пљескање на левици).

Претседник Стеван Ђирић: Реч има народни посланик г. др. Иван Јанчић.

Dr. Ivan Jančić: Gospodje narodni poslanci! Gospod pravosodni minister je v svojem ekspezeju posebno naglasil, da so naše sodne zgradbe v takem dezolatnem stanju, da jih je absolutno treba popraviti, vendar on ni stavil v proračun potrebnega kredita. Že v debati v finančnem odboru je eden naših tovarišev predložil gospodu ministru fotografijo sodišča v Celju, ki nazorno prikazuje, da je ta zgradba v popolnem razpadanju, podprta z lesenimi stebri, da bi ljudje lahko vsaj začasno delali, vendar se lahko zgodi, da se ta zgradba kljub temu, da je podprta, zruši.

Naš tovariš dr. Milan Stijić je snoči predložil gospodu ministru drugo sliko sreskega sodišča v svojem kraju, ki istotako razpada. Gospodje, v Ljubljani in v Mariboru imamo moderne zgradbe, stare približno 40 let. Ljubljanska je nekoliko starejša, mariborska nekoliko novejša. Obě pa sta v stanju razpadanja. V Ljubljani n. pr., kadar se topi sneg ali če močno dežuje, morajo v eni najlepših dvoran, v porotni dvorani, in še v eni razpravni dvorani postaviti po tleh latorje in lonce radi vode, ki pada s stropa. Streha je tako pomanjkljiva, da ne zdrži nobene nevihte, zlasti ne močnega dežja, niti topljenja snega. Ako se obračajo šefi sodišč na g. ministra, pravi, da nima kredita. Ako se obrnejo na gradbenega ministra, pravi ta: to mene ne briga. In tako so te stavbe obsojene, da propadajo. Gospodje, ako smo že nekaj predvzeli, ako imamo nekaj, tedaj skušajmo to vsaj obdržati, da ne napravimo državi večje in težje škode.

Znan je pregovor slovitega jurista, da so sodišča potrebno zlo. Ako je temu tako, ako jih torej moramo imeti, potem skrbimo zanje tako, kakor to zahteva doba časa, v kateri živimo. Gospod minister je v svojem ekspezeju včeraj izvanredno točno navajal, na kak moderen način se izvršuje pri nas kazni. Po najnovejših modernih načelih, pravi gospod minister. Ali jaz prosim gospoda pravosodnega ministra, da si ob prvi priliki, ko bo imel čas, ogleda zapore okrožnega sodišča v Celju, v katerih se izvršuje kazni, pa se bo prepričal, da se izvršuje kazni ne po modernih načelih, kakor se izvršuje kazni drugod v Evropi, temveč, da se izvršuje kazni, kakor v srednjem veku, in to iz enostavnega razloga, ker je to poslopje iz srednjega veka. Beograjska glavnjača je znana širom Evrope. Ogledal sem si prostore glavnjače leta 1931, pa vam lahko mirno rečem, da so prostori glavnjače v primeri z zapori okrožnega sodišča v Celju moderna zgradba (Smeh med poslanci na levisi.).

Kar se tiče materijalnih kreditov, sem opozoril gospoda ministra že v finančnem odboru, da so premajhni in to zlasti krediti za razsvetljavo, kurjavo in tiskovine. Pri naših sodiščih se dogaja, da uradništvo pozimi, če je hud mraz, ne more delati, ker ni na razpolago dovolj kuriva. V Mariboru se je dogodilo, da so se advokati sami ponudili, da dajo na razpolago denarna sredstva za nabavo kuriva, jasno pa je sodišče moralo to ponudbo odkloniti z ozirom na ugled sodišča. Radi pomanjkanja potrebnih kreditov za tiskovine, si jih izdeluje sodišče samo v jetnišnici. Lahko si predstavljate, kako te tiskovine izgledajo. Na seji finančnega odbora je eden naš tovariš iz

Bosne pokazal sodni poziv, ki ga je prejel on kot narodni poslanec. Iz tiskovine je razvidno, da je na drugi strani napisan sodni odlok v nemškem jeziku. V Mariboru sem dobil v roke sodbo, ki je imela na drugi strani odločbo sodišča iz dobe pred približno 40 leti, napisano v nemškem jeziku. Sodišče je torej porabilo za sodbo papir, ki je bil že davno škartiran, zato ker ni imelo dovolj sredstev, da bi kupilo vsaj navaden papir. Kmet je dobil sodbo sodišča na eni strani v slovenskem jeziku, na drugi strani pa v nemškem jeziku. Gospodje, brez pretiranja, čisto objektivno vas prosim, povejte mi, kako naj se kmet spozna, katera sodba je prava. Zato se tudi pogostoma dogaja, da ljudje zamude rok, da bi pravčasno vložili proti taki odločbi pravni lek (Glasovi na levisi: To je škandal!).

Gospodje, pravosodno ministrstvo ni pasivno ministrstvo. To ministrstvo donša državi mnogo dohodkov, ker so pristojbine, ki se morajo plačati za sodne vloge, razmeroma visoke. Jaz se spominjam, da so sodniki leta 1926 ali 1927, ko so se borili za zakon o sodnikih, napravili statistiko, koliko se plača v dravski banovini na kolekih; in so ugotovili, da je plačano na kolekih več kakor pa je stalo vse osebje pravosodnega ministrstva v dravski banovini. Seveda se ti dohodki v našem ministrstvu ne vidijo iz enostavnega razloga, ker so to dohodki ministrstva financ, vendar gospodje, če se to upošteva, je pravosodni minister bil upravičen in je upravičen zahtevati, da se njegovo ministrstvo bolje dotira, nego se je to do sedaj dogajalo. (Odobranje na levisi).

Drugo vprašanje, s katerim se moram baviti in na katero sem gospoda ministra opozoril že v debati v finančnem odboru, je postavljanje sodniških pripravnikov. Jaz sem v finančnem odboru navedel gospodu ministru imena sodnih pripravnikov, ki so bili imenovani, ne da bi imeli tudi en sam dan sodne prakse. Navedel pa sem imena tudi onih, kateri imajo po dve in pol leta sodne prakse, ki so odlično kvalificirani, pa niso bili postavljeni. (Karel Doberšek: Jerezina politika!) Nočem navajati ponovno imen, ker je tu javna diskusija in bi bilo mučno za one, ki so bili postavljeni in za one, ki niso bili postavljeni, vendar prosim gospoda ministra, da to vprašanje razmotri, a jaz mu stavljam na razpolago točne podatke in statistiko z datumi, kedaj so bili posamezni pripravniki postavljeni, koliko so imeli sodne prakse, in spisek vseh onih, ki še čakajo na postavljenje. Mislil in pričakoval sem, gospodje, da bo gospod minister vpošteval izvajanja, ki niso bila abstraktna, marveč konkretna, ker sem navajal točne podatke, vendar nam zadnja imenovanja zopet dokazujejo, da se ni postopalo po potrebi službe, nego so za imenovanja sodnih pripravnikov bili odločilni drugi momenti. Mirno lahko rečem, da so bili tu odločilni edino politični momenti, vendar smatram, da v resoru ministrstva pravde, v onem resoru, ki mora čuvati zakon, da bi se v tem resoru to ne bi smelo dogajati.

Tretja točka, o kateri hočem govoriti je naša cenzura. Gospod minister je v svojem ekspezeju naglasil, da so njemu podrejena tudi državna tožilstva. To je ono oblastvo, ki po zakonu o tisku, formalno vrši cenzuro. Nikdo se do sedaj še pravzaprav ni bavil z bistvom naše cenzure. Vsi napadajo zakon o tisku, ne da bi navajali predpise tega zakona, in da li je vse ono, kar se danes dogaja, tudi po zakonu utemeljeno. Jaz sem se svoječasno, na žalost, moral mnogo baviti s cenzuro. Gospodje, naš zakon o tisku, cen-

zure splòh ne pozna. Cenzura je mogoča samo za časa mobilizacije ali za časa vojne. Paragraf 23 zakona o tisku pravi:

»U vreme rata i mobilizacije može se zabraniti izlaženje i rasturanje svakih novina i drugih štampanih stvari, kad sadrže ono što je cenzura zabranila da se štampa«.

Torej, samo »za vreme rata ili mobilizacije«. V mirni dobi pozna zakon samo prepoved razširjevanja in prodaje tiskanih spisov, če vsebujejo v čl. 19 navedene činjenice. Čl. 19 zakona o tisku namreč doslovno glasi:

»Zabranjuje se rasturanje i prodavanje novina i drugih štampanih spisa.« Torej zakon prepoveduje samo prodavanje in razširjanje, a ne predvideva cenzure. Biti pa morajo za to razlogi, da se lahko prepove prodavanje in razširjanje takih spisov. Čl. 19 zakona o tisku točno našteva vse one primere, v katerih se lahko prepove prodaja in razširjanje in to za 1) »Uvreda Vladaoca i članova Kraljevskog Doma; 2) uvreda stranih državnih Vladara; 3) neposredno pozivanje gradana da silom menjaju zemaljske zakone; 4) tešku povredu javnoga morala; 5) ako se štampanim spisom izaziva mržnja protiv države kao celine, verski ili plemenski razdor, a tako isto, kad se posredno pozivaju gradani da silom menjaju zemaljske zakone; 6) ako je u štampanom delu počinjen koji zločin ili prestup protiv države po krivičnom zakonu; 7) ako je štampanim delom počinjeno koje bilo krivično delo, koje se kažnjava po Zakonu o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi; i 8) ako štampani napisi sadrže uvredu ili klevete protiv organa vlasti.«

Kakor vidite, samo ako tiskovine in spisi vsebujejo kak zločin, ali pregrešek proti državi, in po noveli od 6 januarja 1929 leta, ako vsebujejo »uvrede javnih organa«, to je naših oblastev. Gospodje, sedaj pa vas hočem opozoriti na dejstvo, da so po § 302 k. z. javni organi tudi narodni poslanci, kadar vrše svoje poslaniške dolžnosti. Vi lahko čitate vsak dan v listih, da se govori poslancev cenzurirajo, na drugi strani pa da se poslance lahko na najgrši način blati, kadar vrše svojo službo, vendar se v tem primeru novine ne cenzurirajo. To je nezakonito (Odobranje na levici. — Karel Doberšek: To je na glavo postavljena pravical).

V finančnem odboru sem opozoril na to, da je naš zakon o tisku moderen zakon. On je bil sprejet leta 1926 na popolnoma parlamentaren način. Ostrejša je samo novela, ki je bila izdana 6 januarja 1929 leta, torej takrat, kadar so bile izredne razmere. Vlada je s svojo deklaracijo ponovno naglasila, da smo te izvanredne razmere že prebredli, da se nahajamo v normalnem stanju, in posledica tega torej je, da bi jo že lahko razveljavili. A da se to zgodi, sem predložil amandman k finančnemu zakonu, da se ta novela razveljavi.

Še na nekaj bi rad opozoril gospoda ministra. Ako se že mora vršiti cenzura na ta način, kakor se vrši, sem mnenja da cenzuro ne smejo vršiti državna tožilstva, kajti državna tožilstva so po § 3 kazenskega postopka dolžna z isto pažnjo vporabiti vse, kar govori »za« in kar govori »proti« kaki osebi. Če pa morajo državni tožilci vršiti cenzuro tako, kakor to ukazuje policijsko oblastvo ali kaka druga upravna oblast, tedaj državni tožilci niso več čuvarji zakona, kakor to zakon predvideva.

Zato predlagam, da gospod minister odvzame cenzuro državnim tožilcem, cenzuro naj vrše policijska odnosno upravna oblastva.

Gospodje, pred par leti sem čital, da je umrli angleski kralj; ko je sestavljal svojo vlado, konzultiral med prvimi vrhovnega državnega tožilca. V Italiji n. pr. se imenuje državni tožilec »il procuratore del Re« torej kraljev prokurator. Beseda sama označuje visoki položaj, katerega zavzema ta ustanova v drugih državah. Če je to tako ugledna ustanova, potem mora tembolj čuvati zakon. Ta ustanova mora paziti, da se zakon ne krši in ne sme radi tega biti odvisna od političnih oblastev, temveč mora biti odvisna samo od svojega ministra. (Odobranje na levici.). Gospod minister mi mora priznati, da danes on v pogledu cenzure ne more ukreniti tega, kar bi po zakonu ukreniti moral (Burno ploskanje na levici).

Vsi vemo, da cenzuro danes ne vrši pravosodno ministrstvo, temveč da cenzuro vrši centralni presbiro.

Na koncu moram govoriti še o zakonu o sodnikih. Gospod pravosodni minister nam je v svojem ekspozeju točno navedel zakone, ki so bili izdani, in zakone, ki se pripravljajo. Med slednjimi zakoni sem pogrešal poročilo o zakonu o sodnikih.

Gospodje, debata o pravosodnem ministrstvu je bila v finančnem odboru, verjemite mi, mnogo interesantnejša, mnogo bolj globoka, nego je debata v plenumu. Brez izjeme, da li sede na levici ali na desnici, so se vsi govorniki zavzemali in vsak govor se je pricel ali končal s »ceterum censeo«, da je treba dati sodnikom zakon o sodnikih. Mene čudi današnji preokret, ali bolje včerajšen preokret. Niti eden izmed poslancev vladine večine ni zahteval zakona o sodnikih. Zgodilo se je celo, da je eden izmed poslancev vladine večine rekel, da je proti zakonu o sodnikih.

Gospodje! Sodniki imajo že po ustavi privilegiran položaj. Sodniki so neodvisni, nepremestljivi. Tu se ne more ugovarjati, da bi prišli drugi stanovi, druge skupine državnih uradnikov, in bi zahtevali iste pravice, kakor jih imajo sodniki, ker je to nemogoče z ozirom na ustroj samega sodniškega stanu in z ozirom na položaj, ki ga imajo sodniki v vseh modernih državah. Nočem navajati ustroja sodnikov na Angleškem, — ker mi, kakor se je že večkrat povedalo nismo Anglija. Vzemimo druge države, pa bomo videli, da je v vsaki moderni državi sodnik nepremestljiv, neodstavljen in neodvisen. Res je včasih potrebno ukiniti neodstavljenost, nepremestljivost in nezavisnost sodnikov in to n. pr. v času velikih sodnih reform, reorganizacije sodstva, kakor je to bilo leta 1929; to se dogaja tudi v drugih modernih državah. Ko pa poteče ta doba, potrebna za reorganizacijo, potem se mora položaj sodnikov zopet uzakiniti, in to iz enostavnega razloga, ker je to predpis ustave. Po mojem pravnem mnenju, ni to odvisno od dobre volje g. ministra, ni to odvisno od dobre volje vlade, nego je to predpis ustave, da se mora uzakiniti neodvisnost, nepremestljivost in stalnost sodnikov. Gospodje, to še tembolj, ako se je sodnikom ponovno zagotovilo, da se bo zakon sprejel. Prejšnji pravosodni minister g. dr. Nikola Subotić je meseca julija 1936 leta izjavil, da bo predložil zakon o sodnikih julija meseca preteklega leta narodni skupščini, ki naj bi ga vzela v razpravo oktobra meseca lanskega leta. Sedanji pravosodni minister je bil drugega

mnenja iz razloga, ker so z zakonom o sodnikih v zvezi materijalne določbe. Gospodje, če je to ovira, dobro, potem predložite ta zakon brez materijalnih določb, da dobimo zakon, da se zadosti predpisom naše ustave in zakoniti stalnost, neodvisnost in nepremestljivost sodnikov. Ta zakon je pa tudi potreben zato, ker je napravila določba § 283 zakona o uradnikih v praksi veliko zmedo. Dogaja se namreč, da so sodniki srezkih sodišč po položaju višji nego njim nadrejeni sodniki okrožnih sodišč. Dogodi se lahko primer, da je predsednik prizivnega senata, ki odloča večkrat v zadnji instanci, na nižjem položaju, nego sodnik sreskega sodišča, katerega sodbo ili sodni sklep mora večkrat razveljaviti, in sicer tako, da zoper odlok prizivnega sodišča ni nadaljnega pravnega leka.

In še na nekaj moram opozoriti, gospodje!

Ko smo pri nas ukinili stalnost in nedovisnost sodnikov, se je v angleških trgovskih krogih pojavilo takoj veliko nezaupanje napram naši državi iz razumljivega in enostavnega razloga, da ne more nikdo sklepati z državo ali njenimi državljani pogodbe, če sodniki niso neodvisni, neodstavljeni in nepremestljivi, ter se zato ne ve, kako bo sodstvo v naši državi. Torej določilo ustave, zagotovila, ki so jih dobili sodniki od vlade in pa naš mednarodni ugled in položaj, zahtevajo, da se čimprej uzakoni zakon o sodnikih.

Gospodje narodni poslanci! Vse, kar sem tu iznesel, so konkretna dejstva, na katerih ne more nikdo ničesar izpremeniti. Dokler ti nedostatki ne bodo odpravljeni, je popolnoma razumljivo, da ne morem glasovati za predloženi proračun. (Odobrovanje in ploskanje na levici).

Претседник Стеван Ђирић: Реч има народни посланик г. Ђорђе Јевтић.

Ђорђе Јевтић: Господо народни посланици, г. Министар правде у своме експозеу задржао се и на нашим војничким гробљима која се налазе у земљи и иноземству. Ако хоћете да знате какво је које насеље, село или варош, најбоље ћете то знати по томе како се оно стара о своме гробљу, како се стара о гробовима својих предака и својих милих и драгих. Тако исто је случај и са државама. Како се која држава одукује према онима који су пали за њено стварање, то је највернија слика, како се она стара и у свима другим гранама. Кад говоримо о победама српске војске ми се најчешће задржавамо на рудничкој битци, а кад бисте погледали како се држава одукује према онима који су ту пали, ви бисте видели жалосну слику. Приликом новембарске битке 1914 године на Руднику, на територији старог рудничког округа, учествовало је 6 дивизија и кад је пробијен фронт, војска је отишла, а погинули су остали на бојишту да их сахрањују старци који су остали код куће. Погинули су остали по 10, 15 и 20 дана несахрањени, а онда су их бацали у ископане ровове и покривали земљом 10—20 см. Те кости и данас стоје. И ништа није необично, господо, кад се копа да се избаци који леш, кад се риља, кад се оре, да и плугом избаци кости. Данас те кости су непокопане. То је национална срамота ове земље, јер шта ће рећи они који виде како се поштују они који су дали своје животе за стварање ове земље, када се није нашло ни 20—30.000 да се озиди заједничка костурница. И ја апелујем на г. Министра правде да нађе потребан кредит и да то учини у најкраћем року, јер ти стар-

ци који су их сахрањивали умиру и неће се знати где гробови постоје.

Ја бих се, господо народни посланици, придружио оним говорницима из Владине већине и опозиције који су тражили укидање Државног суда за заштиту државе. Ми морамо, господо, да признамо да је срамота држати у овој земљи 17 година један преки суд против чијих пресуда нема жалби. Ја ћу да вам наведем два случаја која су мени позната. У априлу месецу прошле године откривена је нека комунистичка тројка, нека организација у Леушићу у Срезу таковском. Ухапшено је 14 лица, од којих и 3 девојчице испод 15 година, двоје пунолетних, а остало све деца испод 18 година.

Нећу да говорим и о томе како је полиција вршила истрагу, довољно је да вам кажем кад сам питао једнога: Костадине, по Богу брата, како ти да будеш комуниста? Он ми је одговорио: па нисам ни био. — А откуда да признаш? — Па признао би и ти да си убио и Краља у Марсељу, да си претрпео батине које сам ја. И он је провео 9 месеци на Ади Циганлији, одакле је пуштен као невин.

Даље браћо, има још једна ствар која није тако zgodna и која мора да се чује у овоме Дому. Директор друштва „Јелица А. Д.“ ухапшен је и оптужен за шпијунажу, да је шпијунирао војни арсенал у Чачку. Полиција га је ухапсила и суђено му је. Државни суд за заштиту државе није нашао да је крив а полиција га је одмах протерала као странца и нежељеног госта.

И, господо, као што видите у првом случају човек лежи ни крив ни дужан а у другом случају пушта се човек који је странац и који би и могао да се бави шпијунажом. Ја бих имао много више поверења у редовне сулове него у овај Државни суд и ја бих молио, да Краљевска влада пристане да се суд за заштиту државе укине.

Господо народни посланици, ви знате, и ви са деснице и ви са левнице, колико буке направи Конкордат. Наш посланички друг Мита Димитријевић бавио се јуче овде цитирањем изјаве надбискупа Степинца, коју је он, разуме се са своје стране, назвао језуитском. Ја не могу њега да разумем с обзиром на то што он тврди да је политички барометар и вечити путник између Београда и Загреба, њега који може да повери Маћеку да буде претседник Владе, а не може да одобри слободно католичко исповељање. Из г. Степинца изјаве се види, да нису заловолни католици што је повучен Конкордат и ја бих молио Краљевску владу да што пре донесе један међуверски закон за све вероисповести у овој земљи. Нека буде једно мерило и нека и хоша и рабин и православни свештеник и жупник, нека све вероисповести у овој земљи буду пред законом једнаке, јер то потезање верских односа не доноси добра ниједној вероисповести, ни једном племену у нашој земљи.

Још једна молба с моје стране на г. Министра правде. Ја сам, господо народни посланици, био сведок у процесу Дамјана Арнаутовића и ја г. Министра правде најлепше молим са своје стране да поради да се наш посланички бивши друг Дамјан Арнаутовић као и Драгиша Стојадиновић предложе за помиловање. Господо народни посланици, Дамјан Арнаутовић учинио је једно непромишљено дело, учинио је нешто што не би требало да се учини ни у сеоској крчми, али, господо посланици, требало би ипак сматрати да је ово две године како

лежи у тамници доста за то непромишљено дело, те ја са своје стране молим г. Министра правде да учини предлог за помиловање.

Ту скоро, господо народни посланици, био је пред овим Домом на претресу Закон о оснивању нових среских и окружних судова.

Господо народни посланици, тај законски предлог учинио је грдно неправду моме крају, срезу и округу и ја молим господина Министра правде да поправи ту неправду коју је учинио Рудничком крају а специјално мом срезу качерском.

Гласаћу за буџет, пошто се група којој припадам налази у коалицији са Владом, и пошто претставник наше групе седи у Влади. (Пљескање у центруму и на десници).

Претседник Стеван Ђирић: Реч има народни посланик г. Михаило Љешевић.

Михаило Љешевић: Господо народни посланици, да не бих понављао ствари, ја ћу се задржати само на једном питању. Задржаћу се само на нашем правосуђу. Ја сам и прошле године са овога места говорио о нашем правосуђу, и тражио сам да се на основу Устава донесе закон о судијама. Разлоге за то ја сам изнео и прошли пут и нарочито сам нагласио, да је питање судске сталности и независности везано за данашње законе о судијама, односно да судије немају сталности све донде док се не донесе закон о судијама, и ако Устав предвиђа да су судије сталне. Тадањи Министар правде господин Суботић, у своје експозеу обећао је да ће изнети већ припремљени законски предлог закона о судијама, и да ће се трудити да се тај закон донесе пред Народну скупштину и надлежан форум. Прилике су се измениле. На његово место дошао је господин Симоновић, одличан правник, одличан познавалац нашег законодавства, и одличан познавалац наших прилика, и ја сам уверен да ће нам ово питање проучити и да ће тај законски предлог изнети пред Скупштину.

Господо, уверен сам да нико од нас не жели да имамо слабо правосуђе. Корисност доброг правосуђа не треба доказивати. Добро правосуђе је један од основних и битних елемената за постанак и прави развитак једне модерне државе. Добро пак правосуђе, у модерној и мало културној држави, не да се ни замислити без судске независности, а судску независност условљавају: непокретност, сталност, аутоматско унапређење и материјална обезбеђеност. Без судске независности нема довољно гаранције за правни поредак и за правну државу. Претставници судија, удружење судија у Београду на својим седницама одржаним 19 и 21 овог месеца, тражили су, да се на основу Устава, донесе закон о судијама, па су на тој седници донели и један закључак који гласи: „Основни и битни услови савремене државе и народа императивно налажу, да принципи судијске независности, и наш Устав заступа, буду у потпуности и законом обезбеђени.

Зато је потребно да се што пре донесе нов, посебни закон о судијама, који ће, у смислу Устава, обезбедити судији независност, сталност и непокретност, што је све неопходно за успешну вршење његових функција и одржавање угледа који му по позиву припада”.

Овако исто гласи и резолуција судиске скупштине која је одржана јуна месеца 1935 године, па то није још ни до сада остварено. Ове су резолуције, и ова судиског удружења и она судијске

скупштине, предате Претседнику Краљевске владе, Министру правде, Претседнику Сената и Претседнику Скупштине.

Господо, за доношење овог закона о судијама, поред разлога које сам изнео, говоре још и разлози самог законодавства које постоји. Не могу се, господо, један модеран цивилни грађански парнични поступак и један модерни кривични поступак, који предвиђа слободно судијско уверење, ни замислити без судијске независности која је, као што сам већ казао, условљена судијском сталношћу, непокретношћу, аутоматским унапређењем и материјалном безбедношћу судија. За једно овако модерно законодавство, како смо ми почели да уводимо и како мислимо и даље да уводимо, судија треба да буде високо културан, да буде паметан, савестан и карактеран. А да би могао такав бити, треба му дати могућности да здраво и поштено мисли и да са вољом ради на повереном му послу, на корист правног поретка државе и правосуђа. То је, господо, у интересу не само судија, него је у интересу и свих нас, у интересу је наше заједнице, у интересу је наше државе. Нов закон о судијама мора да предвиди не само права него и дужности судија. Према великим и високим дужностима, односно према великим и високим правима, судија мора да има и велику и високу одговорност. Све то треба да се предвиди новим законом о судијама.

Ово је, господо, што сам имао да кажем о овом врло важном питању. А што се тиче цифарског дела буџета прихода и расхода Министарства правде, могу рећи само то, да су суме које су предвиђене за наше правосуђе мале, тако да не могу да задовоље потребе нашег правосуђа.

Могло би се, господо, рећи још и то, да поред судија по судовима, не одговара стварним потребама: ми имамо судова са малим територијама и малим пословима а са великим персоналом и са великим бројем судија. И обрнуто: имамо судова са већом територијом и са великим пословима, а са малим бројем судија.

Исти је случај и са судијским приправницима. Имамо судова који имају по 10 до 12 приправника, док с друге стране, по неки судови који имају толике исте послове, имају свега по 4 до 5 приправника.

Ово исто важи и за остали судски персонал па и за служитеље. Имамо окружних судова који имају по 10 до 12 судских послужитеља док неки други судови, као на пример онај у Полгаоници, има свега 3 до 4 служитеља. Имамо судова где има по пет служитеља а где би било довољно и свега по двојица.

Што се тиче постављења нових судија, по моме мишљењу, требало би судије из ових крајева постављати „покре” а за ове крајеве требало би постављати судије отула. Овамо код нас има неколико Словенаца и Хрвата и у колико сам могао да приметим, они се овде осећају добро и добри су радници. То би начело требало примењити не само у ресору Министарства правде него и у другим ресорима (Олобравање).

Има, господо, и једна случајна неправда, на коју хоћу да укажем са овога места. По закону за положај судије у Војводини потребно је провести у служби годину дана после дипломирања, док је за оне који овамо служе потребан стаж од pune три године.

Људи су по три до четири године провели као судски приправници па су тек онда добили за судије, док су они тамо добили после годину дана, и они су у напредовању измакли од својих другова за две до три групе. И то би се морало новим законом о судијама поправити да сви буду у истим групама.

Господо, потреба за увођењем нових среских и окружних судова је велика и ја бих молио г. Министра правде да што пре, а нарочито с обзиром на нов Закон о извршењу и обезбеђењу, уведе у живот нов Закон о устројству нових среских и окружних судова.

Уверен да ће г. Министар правде наша излагања имати у виду и да ће донети ускоро закон о судијама, изјављујем да ћу гласати за предложени буџет Министарства правде. (Одобравање код већине).

Претседник Стеван Ђирић: Реч има народни посланик г. др. Милован Пинтеровић. (Гласови: Није ту!) Како народни посланик г. др. Милован Пинтеровић није присутан, сматра се да је одустао од речи.

Реч има народни посланик г. Војислав Ненадић.

Војислав Ненадић: Господо народни посланици, свима је вама познато, да је 1933 године донет Аграрни закон за аграрне односе у Јужној Србији. Тим законом од 1933 године регулисани су аграрни односи у Јужној Србији. Установљени су аграрни срески судови, који су од тада до данас радили, и који су скоро већ на завршетку свога рада. Како аграрно законодавство решава аграрно социјално правна питања у духу социјалне правде, оно је нарочите, специјалне природе, и као такво додељено је Министру пољопривреде, коме је дато право издавања обавезних наређења по аграрно социјалним правним питањима, односно, по аграрно правним односима све до доношења коначне одлуке аграрних судова. Пресуде Вишег аграрног суда у Скопљу нису извршене, ако је тражена и добивена обнова поступка по истом спору, већ постају извршене тек по завршеној обнови поступка. Та наређења Министра пољопривреде имају обавезну снагу, и све су власти дужне поштовати их и по њима поступати. Тако је предвиђено аграрним законом, као и другим овлашћењима и уредбама, које су дате Министру пољопривреде. Али код нас често бива по оној народној изреци, која каже: „Кадија ти даје, али телал не даје.“ Дешавају се извесне неправилности, господо, које компромитују и правосуђе и правни поредак, па и ауторитет владе и самог законодавног тела. Ја бих стога молио, да г. Министар правде чује ово што ћу изложити, и да буде тумач код Владе, да се то питање на праведан начин регулише.

По аграрном закону постоји власник земљишта, и чивчија, или наполичар или момци-дневничари. Ти су односи регулисани почетком уједињења, тако, да је власник примао извесну ренту за своје земљиште, које му је премерено, за све време до доласка ових судова и до решења аграрних односа. Срески судови ислеђивали су, и према подацима и поднетим документима оглашавали некога за чивчију, некога за наполичара, а некога за дневничара. Разлика је у томе, што је за чивчије плаћала држава, за наполичаре пола наполичар а

пола држава, а за момке-дневничаре плаћају све они сами. У том погледу ја имам овде два примера која заслужују нарочиту пажњу.

Двојица чивчија, добили су код среског аграрног суда једно земљиште, али власник није био с тим задовољан, јер је успео да на неки начин од 1918 до 1933 године прибави тапију, и ако је нашим судовима на Југу, односно на подручју Апелационог суда у Скопљу, једном наредбом Министарског савета од 1922 године, забрањено да могу потврђивати тапије и вршити преносе имања. Дакле, поред свега тога, тај власник добио је на неки начин тапију за два читлука. Власник земљишта је трговац од вајкада, стално живи у вароши и има око 20 хектара земље у вароши, а земљиште ове двојице чивчија удаљено је од вароши пет километара. Међутим, тај трговац се жали Вишем аграрном суду у Скопљу, на основи својих тапија, и Виши аграрни суд усвоји његове разлоге, да су тапије необориве и да је земљиште својина дотичног власника а не чивчија, противно аграрном закону нарочито чл. 76 алинеја II која гласи: „Аграрни судови су овлашћени да на захтев странке, односно њених наследника ревидирају све уговоре и решења проистекле из ранијих правних послова као и све правне послове било у којој форми извршене до ступања на снагу овога закона.“

Дакле аграрни срески суд је правилно поступио што тапије није признао, међутим Виши аграрни суд погрешно је, што је поништио ту пресуду, утолико више, што је власник земљишта примао ренту за та земљишта све од 1918 до 1933 године. Самим тим било је јасно, да је он власник земљишта, а да су она двојица чивчије. Када је виши аграрни суд уручио пресуду и чивчијама и власнику, чивчије су се жалиле Министру пољопривреде и тражили обнову поступка, значи да ће се вршити ревизија по тој пресуди, и коначно решење у том спору је решење тога ревизионог поступка. То решење о обнови поступка Министар саопштава преко среског аграрног суда, а аграрни суд извештава среско начелство. Али шта се дешава? Власник земљишта се обрати среском начелнику, који шаће тамо једнога писара, који је изишао на лице места да изврши предају имања. Међутим, он је само изашао, ручао и отишао, јер нити је тим сељацима саопштио, да предају имање власнику, а власнику је сигурно саопштио, да је сељацима рекао, да му морају у законском року предати имање. Сељацима пак није дао записник, као што је био дужан да да, јер сељаци би имали право да се на тај записник жале Банској управи. Када је тај записник био готов власник га узме, и обрати се Среском редовном суду, и тужи, како га чивчије сметају у поседу, и да на основу пресуде вишег Аграрног суда тражи, да се те чивчије истерају са земље. Судија одмах то прихвати, па да не би задоцнио, пошто је 24 априла примио ову тужбу, послао је после подне одмах послужитеља среског да оде до општине, која је далеко 8 километара, да шаће ове људе, и да каже, да ће сутра доћи, ради предаје земљишта власницима. Тако је и било. Одмах сутра дан он је изашао, иако су се ови сељаци жалили да имају обнову спора, и да кад имају обнову спора треба да се сачека коначна пресуда; ипак, судија то ништа није уважио, већ им је дао коначан закључак по коме они имају да плате казне, што оме-

тају власнике у послу, иако су од рођења свога на том имању. Ја сам лично отишао код тога судије, и питао га, зашто се он меша у аграрне одnose, који нису ликвидирани, завршени. Он ми је одговорио, да пресуду Вишег аграрног суда сматра извршном, а да обнову спора коју Министар пољопривреде даје, он не признаје. Добро, ја сам се жалио бившем господину Министру правде др. Суботићу, а исто тако и господину Министру пољопривреде, и молио г. Министра пољопривреде, да у споразуму са г. Министром правде, на неки начин те односе регулише, али после 15 дана десно се један други случај. Виши аграрни суд додели једном домаћину земљиште и призна га за чивчију извршном пресудом. Власнику земљишта суд призна свега 696 динара за земљиште. Међутим, власник је примио на име саме ренте 15.963 динара. Сада тај исти власник тражи од овога истог Среског суда, да га уведе у посед и ако је то земљиште додељено чифчији пресудом Вишег аграрног суда. Чифчија, који је постао власник земљишта на основу извршне пресуде Вишег аграрног суда, каже: молим вас, ово је земљиште моје, ево пресуде Вишег аграрног суда, којом ми је то земљиште уступљено, и из које се види да је овај бивши власник примио на име ренте 15.963 динара, а по овој пресуди има да прими свега 696 динара. Ипак то судији није ништа вредело, него је казао, да он ту пресуду не може да призна, јер може доћи обнова спора, и уручио је бившем власнику земљиште.

Ова два случаја, господине Министре, поколебала су прилично сељачки свет, па је сада почео да мисли, шта ово значи? Срески аграрни суд реши један спор, Виши аграрни суд потврди тај спор, међутим Срески редовни суд час реши по пресуди Вишег аграрног суда, час реши против пресуде Вишег аграрног суда?!

Ја Вас молим, господине Министре, да будете љубазни, па да, било неким расписом, било путем и начином, који Ви нађете за сходно, убедите, уверите судије, или наредите судијама среских судова, да се у аграрне односе код нас доле на Југу не мешају, докле год постоје срески аграрни судови, и докле постоји Виши апелациони суд у Скопљу, тј., докле постоји компетенција Министра пољопривреде по овим питањима. Тврдим, да се раније ни срески, ни окружни судови нису мешали у те односе. А сада, ако се буду почели овако да мешају, верујте, да ће код нас створити хаос, који ће код сељака побудити један неадекватан осећај у правду и правосудје; јер они не могу да схвате и разумеју, како ово све може да буде у једној правној држави и како може да буде, да један судија не поштује закон и не слуша законска наређења.

Друго питање, које се односи опет на крајеве у Јужној Србији, а на правно подручје Апелационог скопског суда, — то је врло важно, господине Министре, — то је питање уживања сеоских утрине. По ранијем Закону о општинама Краљевине Србије од 1903 године, то је питање било регулисано на један достојан начин, јер ако се је сеоска утрина требала да дели, ако се је имање требало да отуђује, то је спадало у компетенцију сеоског збора, па од сеоског збора та је одлука ишла Државном савету, и после одлуке Државног савета, сви уживаоци сеоске утрине добијали су тај и убаштињавали се. Тај закон важио је и

код нас у Јужној Србији све до новог Закона о општинама. То питање новим Општинским законом, тако рећи, продужено је, само са другим компетенцијама. Предвиђа се опет збор сеоски, који доноси одлуку по члану 120 да зборске одлуке, уместо Државног савета, одобрава Бан у првој инстанцији, у другој Министар унутрашњих дела, а у трећој Министар финансија. Кад све те три инстанције такву сеоску одлуку одобре, онда се тек могу уживаоци општинске утрине убаштињити на имање.

Међутим, шта се сада дешава, господине Министре? Као што Вам је познато, код нас су сва правна питања испретурана. Држава је ограничила шумска имања, и шуме које су биле за државу, она их је задржала, а остало је уступила општинама и ставила им је на вољу да их задрже за себе као целину, а могу да их поделе и између села ако желе, између кметија, како они хоће.

Даље, остале су општинске утрине, које су раније, за време Турака, постојале и служиле за пасишта, како ситне тако и крушне стокe. Од 1913 године, нарочито од 1918 године, многе општине, које су имале те своје утрине, које су служиле за пасишта, оне су их, по нашем Грађанском закону, путем изборних судова ограничиле, па и скице донеле, па су им те пресуде постале извршне, постале јавне исправе, и постале доказ о својини. Сад, шта се дешава? Сада поједини сељаци, који имају извесне парцеле на уживању, због тога што су сиромаси, па им је те парцеле само село дало на уживање, продају појединцима ту своју парцелу, па удесе са општином да купце убаштињити. И, природна ствар, суд потврђује баштињску танију.

Даље, нарочито овде, истичем и указујем прстом на шуме. Многи председници општине продају шуме једном, двојци или тројци сељака. Нити ту има одлуке зборске, нити одлуке општинског суда, нити одобрења Бана, нити одобрење Министра унутрашњих дела, ни Министра финансија. Они сељаци из села продају шуму пиланарима и на једанпут шуме нестане. Овакве одлуке махом се врше са знањем полицијске власти. Зашто се полицијске власти не управљају по Закону о општинама, то је мени непознато.

Изледа да многи срески начелници и полицијски писари, нарочито када дођу са других страна, Закон о општинама не знају. Познат је онима који су Шумадијци, који су служили у Шумадији, али ако они дођу из Зетске бановине или из Босне, они то не знају, а сељак искористи то њихово незнање, и ставља их пред свршен чин.

Ја бих Вас молио, г. Министре, да неким начином стави се до знања среским судовима, нарочито млађим судијама, који питање уживања сеоске утрине сматрају питањем приватног права и решавају га грађанским путем, а не административним путем, да се на неки начин њима стави до знања, да уживање сеоске утрине не потпада под ове грађанске процесе, не спада у круг приватног права, већ да се то питање има да решава на основу ранијег Закона о општинама као и овог садашњег Закона о општинама, тј., да припада административном праву, и да на тај начин не убаштињавају поједине сељаке и не изазивају после сукобе у селима. Јер, ти сукоби увек доносе крв. Ја имам и сада један случај, где је тако грешком судије, зато што није водно рачуна да ли је

тужба поднесена од сеоског пуномоћника или од потпуно приватног лица, и донео свој коначан закључак да шума треба да припадне целом селу а не онима који су имали право на њу; — десила се је једна погибија, за коју ће суд утврдити, да ли је самоубиство или убиство. Када би сељаци, којима припада утрина, знали шта појединци раде, они би их сигурно спречили од извршења, али се ово крије тако, да се тек после две до три године сазна. То они удесе вешто и све остане као тајна.

Ради тога, ја бих Вас молио, г. Министре, да и за ово друго питање нађете пута и начина, да се среским судовима у Јужној Србији достави, да ово питање сматрају административним, и да га решавају административним путем. Може бити и вероватно је, да се ово питање, господо посланици, не би постављало када би у среским судовима имали мало старије судије. На жалост, ми имамо све млађе судије који су може се рећи на брзу руку свршили Универзитет, на брзу руку постали и судије, па како многи од њих кажу, збунило их је ово огромно законодавство од 1918 године до данас, које нисмо, кажу, учили на Универзитету, и у које немамо сада времена да се упутимо и да уђемо, и кажу да због тога чешће пута не знају најосновнија питања.

Због тога, сам слободан, г. Министре, да Вас упозорим да ово питање заиста може да постоји, а када оно може да постоји, зашто Ви не бисте урадили једну паметну ствар. У сваком среском суду имате по тројицу судија. Зашто онда не бисте извршили специјализирање, да један судија посвети се чисто тим криминалистичким питањима, да се други посвети грађанским предметима, да трећи буде истражни судија, масени итд. Главно је, да се судије специјализирају, и онда ће сваки моћи да ради на својој струци, јер неће један судија морати да буде специјалиста и за кривична и за грађанска и за истражна дела. Ми заиста имамо много закона, и ја сам видим да им се је у њима тешко снаћи. То је утолико пре потребније, г. Министре, што ми са територије Београдског касационог суда, — ту подразумевам и бившу Србију и Црну Гору, нарочито Јужну Србију, — што ми немамо толико пара данас да се можемо судити, да можемо плаћати адвокате; нити имамо толико васпитања судског, законског, како данашњи закони прописују и траже, да се можемо сами бранити.

Раније је у Србији постојао Закон општински од 1903, који је био јасан и прецизан за сва питања, закон коме није требао адвокат, што је веома важно за народ, који је сиромашан а врло бистар и врло осетљив на правду и правна питања, адвокат му није требао. Даље нису му требале никакве таксе, а не данас, кад год оде у суд, мора да понесе више пара него што му треба, јер никад не зна колико ће му се за таксе затражити и ако му суд затражи више него што има пара, ризикује да после ту таксу троструко плати. У Црној Гори постојао је Имовински закон коме такође адвокат не треба, јер сваки чобанин са Дурмитора зна да не може бити изигран, јер зна своје право а и судија, био он универзитетски грађанин или чобанин, не помишља да изиграва спор и према томе и у Србији и у Црној Гори лако је раније било доћи до правде. Сад наједаред прешли смо на ово модерно законодавство, које са животом нашег народа на територији бивше Краљевине Србије и

Црне Горе врло мало заједничког има. Управо ни чега заједничког нема. Закони који нису изашли из душе, из срца народног, како то наш народ каже, који нису постали из традиције, правне традиције народне, који нису постали из психе народне, ти закони не могу да се одрже. Против тих закона народ увек ројне и негодује и онда свакому је крив: и влада и власт и држава, па и други, да не говорим, јер он иде још и даље. Ја мислим, да би требало о томе да поведемо рачуна, јер није наш народ забадава казао да правда држи земљу и градове, а не сила, јер народ који је осетљив као што је наш народ, народ који има правичности у себи и који зна шта је правда, кад не може до ње да дође, шта он може да ради него да протестује и да грди све од реда. Не може да узме адвоката, а не може сам да дође ни да се жали. Законодавац није предвиђао да ми имамо села чијим становницима треба по читавих 20 часова, ако иду пешке или на коњу, док дођу до среског суда. Ако хоћете у километрима да вам кажем то је по 90 до 100 километара. И претпоставите да суд закаже суђење за 8 часова пре подне. Он је сиромаш запуцао па пошао на дан раније, дошао до неког оближњег села на 10—15 км. од седишта среског суда, и сутрадан пошао у суд, и уместо да дође у 8 он је дошао у пола девет часова, а судија му каже: Ви сте изгубили парницу, јер нисте дошли на време. Тако он и ако је имао све документе и доказе губи парницу. Налазим да је таква правда код нас незгодна, и прелази увек у кривду; и народ каже: да ово није правда него кривда, и да би требало то на неки начин исправљати. Не можемо се ми тако брзо модернизовати, нисмо ми за овако брзо модернизовање закона. Постепено то све треба да иде код нас.

Друго, што бих могао да молим господина Министра то је, да је нама у Јужној Србији потребно више окружних судова. Потребно је више окружних судова због тога што једино у Јужној Србији, на територији Апелационог суда у Скопљу, сви су односи који су раније постојали, сви су правни односи испревртани и ни једно правно питање после ослобођења није остало како је било. Друго је са бившом Краљевином Србијом и са осталим крајевима. Тамо је све, како је у правном погледу већ било, само настављено и постепено се врши уједињавање, а код нас је све изнова почето, и због тога има више тих правних спорова, правних односа него у другим срезovima. Због тога код нас не може бити мерило број становника у једном срезу, или у неколико срезова, па да према томе буде окружни суд. Сем тога наши су крајеви махом беспутни, без железница и без добрих путева и док сељак дође до среског суда треба му 80—90 километара, а кад треба да дође до окружног суда, треба му да изгуби 5—6 дана док дође пред окружни суд и док се врати кући.

Претседник Стеван Ђирић: Господине говорниче, констатујем да је Ваше време истекло и молим Вас лепо да завршите.

Војислав Ненадић (наставља): Хвала лепо, господине Претседниче. Ја бих молио господина Министра да буде тумач код Краљевске владе, да бар у идућем новом закону о установљењу среских и окружних судова, поведе се рачуна о нама у Јужној Србији, да нам се даде што више окружних судова, а нарочито нама из Рашке, јер мој срез Плевље имао је окружни суд још од осамдесетих

година прошлог века и имао га је стално за време бивше Отоманске Империје и за време бивше Црне Горе, па све до овога закона. Ја нећу да наводим разлоге који су руководили да се тај окружни суд укине, али бих молио да се поведе рачуна, да се плевљу понова да Окружни суд, јер тај срез састављен је још од једног среза који се звао бољанички, и будите уверени да та два среза имају и сувише парница за један окружни суд, као што су ови окружни судови који данас постоје.

Ово сам имао да изнесем и да захвалим господи народним посланицима који су ме пажљиво саслушали, а г. Министра да замолим да буде тумач код Краљевске владе за ово питање, па може дати Бог, те ако се правна питања код нас у Јужној Србији онако уреде, као што су и код вас у осталим крајевима, ја не видим зашто не би тој Влади која та питања регулише дао поверење и сарађивао са њом, а пошто немам уверење да ће ова Влада уредити то питање, нећу моћи гласати за овај буџет. (Одобравање и плескање на левици.)

Претседник Стеван Ћирић: Реч има народни посланик г. Милан Мијић.

Милан Мијић: Господо народни посланици, говорећи о ресору Министарства правде, а поготово у првом делу, ја унапред хоћу да изјавим, да ми није сврха да ми господин Министар правде одговори овде, јер је од стране господина Министра правде по овој ствари учињено оно што се може учинити, и ствар иде својим путем.

Али, господо, поводом овог случаја, за који ја нисам био никакав иницијатор, ја сам нападнут у Банском већу у Бања Луци, па пошто нисам могао одговорити тамо тој господи, ја сам нашао за потребно да одавде, колико ја знам по овој ствари, изнесем и да се одбраним.

Осим тога листови „Хрватски Дневник“, „Обзор“ и „Сарајевска Правда“, донели су један чланак у којем, изгледа, алудирају на мене, да сам ја иницијатор у смењивању претседника општине у Кључу Адембега Куленовића. Господо, Куленовић је смењен решењем Банске управе у Бања Луци за разне злочине и неправилности у своме раду као претседник општине и предан је суду. Државни одветник предао је тужбу, а овај је предао жалбу Управном суду у Сарајеву, а Управни суд, како је овде специјално био брз, а у другим пословима, и то много јаче и теже природе неће да буде брз, похитао је с том ствари, и сместа затражио иследна акта од иследног судије, и донео то решење у року од 45 дана, па се је упустио у мериторно расправљање саме кривице и признајући и квалификујући то као злочин казао: „То је злочин, али није доказан“.

Разуме се, господо, да није доказан, јер иследни судија није свршио свој посао, нити је иследни суд казао своју реч.

Овај претседник општине седео је 45 дана у Сарајеву и осам дана пре него што је пала судска одлука, дошао је у Кључ и рекао: „Док је мени мога цџа, не бојим се никога. Ја имам одлуку у руци унапред израђену“ и ту одлуку је показивао својим пријатељима. Та одлука је дошла и у руке среског начелника и она се и данас налази у списима извештаја, а ја мислим да то има и код Министарства правде, по жалби Банске управе... (Министар правде Милан Симоновић: Судија је тужен!). То ја знам, али ја сам нападнут у нови-

нама. Господо, тај претседник општине није из опозиције, он је Ј.Р.З. (Смех на левици.) Али ја као човек морам да се браним и не могу да дозволим да помажем једног човека који нема моралних квалификација, а поготово да браним једног човека који је чинио злочине. (Манфред Паштровић: Каквих све има у вашем друштву!) Ако има у нашем друштву има их и у вашем, али ми сви треба да се старамо да их истерамо из нашег друштва. (Глас са левице: Онда ће требати велика метла!)

Овај претседник општине се је вратио и Управни суд је донео решење којим поништава решење Банске управе, а њега враћа на дужност. Разуме се Бан Врбаске бановине није га вратио на дужност, већ је предао тужбу Министарству правде и Министарство правде је даље поступило и тужило тога судију.

Господо, што је најжалосније, ја сам добио и приватно писмо од једног високог функционера, који ми каже у писму да се ту ради о неким парама.

Само да упоредим рад Управног суда у Сарајеву. Овај исти претседник општине кад је дошао на управу општине сменио је једног инвалида, исто Муслимана, који је у општини радио 20 година и то на опште задовољство грађана, али није њему у прво време дао да краде, па га је одмах избацио без дисциплинског пресуђења. И овај се је жалио на ово решење претседника општине Управном суду, и девет месеци је чекао и тек кад је и овај претседник враћен онда је донесена и одлука да се и овај човек може вратити назад. Међутим, за све то време од девет или десет месеци човек је био без хлеба.

Да не причам о тим рђавим стварима, шта је било даље, само бих желео укратко да прикажем оној господи у Банском већу, да нисам ја био иницијатор тога, него ствар је ишла овако. Претседник општине хтео је о своме доласку да смени све службенике и поднео је тужбу против њих. Али кад је дошао иследник и почео да испитује општинске службенике, онда се ствар окренула наопако, јер је иследник стекао уверење, да постоји кривица претседника општине, а не службеника. И за илустрацију могу се навести два до три случаја. Он је наредио, да општински службеници који прикупљају општински приход имају свако вече доносити новац у радњу његовог сина, пошто му син има радњу, а он је изгубио право на радњу још 1926 године кад је проневерио милион и по динара туђег новца. Његов син примао је свако вече тај новац и куповали су признанице по 30% а продавао их је по стопроцентној вредности. Отац је наређивао исплате и благајник општине добијао признанице, а пара никада у каси. Куповао је на пример по 200 килограма уља за мазање пода, а општинска зграда има свега две собе, па је ипак за годину дана потрошено 1000 килограма уља. Уопште није куповина вршена по прописима као што треба. На пример: зовне управника централе и каже му да је набавио сто комада хрстових стубова за Централу и тражи од њега да то потпише. Овај ипак није примио никакве стубове мора или да потпише или ће да иде из службе. Тако је исто било и са куповином уља да би се њим преко лета мазала ограда око општинског имања. И та је ограда преко лета мазана само да би његов син могао да прода што више уља.

На пример, дошао је код претседника општине Милан Пухаревић па је пред читавим општин-

ским одбором дао 2.000 динара испред своје фирме да то општина подели сиромашном свету. То је било пред неки светац. Ту је био и срески начелник, неки Степан Колесар, са којим је тај претседник радио у друштву, па га је он и довео за претседника. То је лична ствар г. Колесара. Њега добро познају г. Лука Костренчић и г. Вјекослав Милетић, кога је био оптужио и достављао као италијанског шпијуна. (Гласови са левице: Па зар и такве Влада држи?! Није он радио у име Министра и у име Владе, него је радио у име и за рачун свога цера. Сад је он срески начелник на Крку. (Мита Димитријевић: Па што га не оптужиш јавно, нека једанпут иде!)

Претседник Стеван Ђирић: Господине говорнице, молим Вас да се држите предмета о коме говорите, и да не правите излете у ствари које немају везе са предметом о коме говорите.

Милан Мијић (наставља): Ове две хиљаде динара које су биле намењене и поклоњене општинској сиротињи, претседник општине, уместо да је положио у општинску касу, он је дао своје сину, који има дућан, и позвао неколико сиромашних грађана, па им рекао: Ево ти цедуља, па иди у дућан код мога сина и узми кафе и шећера. И овај сиромашни грађанин отишао је са цедуљом од 10 динара у дућан и добио је мало кафе и шећера колико је хтео да му да син претседников. И тако су те паре у ствари отишле претседниковом сину, односно претседнику. И такве ствари ишле су пред Управни суд и Управни суд их је поништио, а дао је њему за право, наводећи као разлоге да нема доказа за кривицу, иако је инспектор кривицу утврдио. (Један глас са левице: Па што седиш у ЈРЗ кад има тамо тако рђавих људи?) ЈРЗ хоће да чисти оно што не ваља, да би у њој остало оно што је добро. (Један глас са левице: Па то је ваш Управни суд, што га критикујете!) Може да буде и ваш и наш, то је Управни суд Краљевине Југославије у Сарајеву који је постављен раније, али ја нећу да улазим у то, који је судија био сулац, али само знам да је овако било. Али господин Министар правде је поступио онако како се поступа и оптужио дисциплински одговорне чиновнике; како ће даље то ићи ја не улазим и бићу потпуно задовољан са те стране.

Ја сам морао о овоме да проговорим, јер су ме због ове ствари напали у банскоме већу, па су неки казали да сам некултуран човек и да сам разбојник. Господин Бан је томе већнику, који је тако о мени говорио, одузео реч, али тај бански већник, који је тако о мени говорио, то је његов друг, тј. друг тога претседника. (Један глас са левице: Којој партији он припада?) Не знам којој партији припада. Кад му како треба: час је с нама, час је с вама. Нити је Јереза, нити је опозиција. Само знам толико да има три човека: претседник општине у Кључу, бански већник и један порески чиновник који је оптужен за утају 40.000 динара. То је трио који брани свога претседника општине. (Маџбел Паштровић: Па што се не бориш против тога? Ето и ја сам био бански већник па се нисам сложио са Корощцем, па сам смењен!) За тога банског већника који брани овога и оваквога претседника, говоре се најгоре ствари. Он је за време Аустрије ишао по селима, купио бакар и гуму код народа и нарочито код муслиманског света. По кућама је узимао све и није остављао ни ибрик за воду.

Господо, да видите како те новине могу бити необавештене кад овако пишу. Ево шта пише сарајевска „Правда“:

„Коме то треба?“

Персекуцији у Кулен Вакуфу, — господо, у Кулен Вакуфу био је претседник општине Адембег Куленовић, и, колико ја знам, један поштен човек, али они пишу овако: —

Има неко вријеме што почесто чујемо о разним персекуцијама, које се изводе против угледног нашег присташе г. Адембега Куленовића у Кулен Вакуфу. Последњих дана чак су га и хапсили; наравно са тим резултатом да су га морали опет и пустити, јер разлога за хапшење није било. Ми не знамо за разлог ових персекуција, иако их наслућујемо. Како је Адембег стари и опробани присташа наше странке, ми се надамо да ће ове непрестане персекуције против њега престати, јер заиста нема никаквог стварног разлога да се на овакав начин поступа са једним старијим угледним човеком, који је више пута био биран и за претседника општине, који ужива поверење огромног дијела народа у Срезу кључком.”

Као што видите, господо, на почетку ове белешке пише да је то у Кулен Вакуфу, а сад каже да је то у Срезу кључком, па наставља овако: — „Ми поручујемо иницијаторима ових персекуција, јер ћемо и ми бити присиљени да изиђемо из резерве, да им неће бити тако лако јер имају много тога на души, па заслужују већ одавно да буду са ону страну браве”.

Господо, ту се пуцало на мене. (Милан Петковић: Које гласило то пише?) Сарајевска „Правда“! (Милан Петковић: То је гласило Јерезе!) Ја не знам чије је. (Милан Петковић: „Правда“ је Спалхина!) Може бити. Али, господо, ја не могу прећи преко овога. Ја сам покушао да направим исправку противу овога, али нисам успео. Ни „Хрватски Дневник“ ни „Правда“ ни „Обзор“ нису донели моје исправке. (Један глас на левици: Видите, и Вама цензура не дозвољава!) Не, него они нису хтели то да штампају! (Александар Лазаревић: Бежи ти из тога друштва!) У овоме друштву је врло лепо и добро и у овоме друштву биће прецишњено ако што не ваља, па ће све бити добро. Најбољи је доказ како је у вашем друштву ово што је било задњих дана, да је из вашег друштва, све оно што је добро, дошло овамо! (Александар Лазаревић: Сели се само оно што је најгоре! — Жагор и протести на десници).

Господо, овде се каже овако, да је он биран више пута, а он је биран само једанпут. Због тога ја молим ову господу са овога места, ову господу која су ово изнела, да они у другом чланку изнесу шта они имају против мене и зашто бих ја требао да будем са оне стране браве. (Један глас на левици: Они нису овде!) Да, они нису овде, али ја поручујем са овога места то оној господи, која су то писала. (Милан Петковић: Објасните Ви нама како да орган Јерезе пише против Вас!) То их ти питај.

Али, кад они бране овог човека, ја морам да кажем, и ако није згодно, нешто и из прошлости овог човека. Тај је човек по занимању био кочијаш. Године 1909 силовао је једну девојку на путу од Санског Моста до Кључа, осуђен је две године робије коју је и одлежао у Зеници.

Тај господин је за време рата држао конзум и упропастио једно село у коме је умрло око 60

старијих сем деце. То је човек који је вукао српске попове за браде и тукао. Тај је човек после ослобођења 16 пута осуђиван код Окружног суда у Бихаћу за недеља. Године 1926. проневерио је милион и по динара и сада је постао газда. И сад ова господа која су то писала не знам одкуда им то да он може бити сада исправан и поштен човек. Ја молим са овог места г. Министра правде да би деловао, и ако Окружни суд има доста послова, да се та ствар што пре пред редовним судом доконтра, па ако буде прав нека буде и даље председник општине, јер ако се буде ствар отезала и застарела онда нема ништа од свега тога.

Претседник Стеван Ђирић: Господине говорнице, то су ствари и сувише локалне природе.

Милан Мијић (наставља): Дакле, ја сам ово изнео само у толико да бих могао да кажем у своју одбрану оно што јесте, а пошто је г. Министар правде већ учинио оно што треба, ја му најлепше захваљујем и тиме сам потпуно задовољан, само бих молио да се омогући суду да се докаже да ли је тај човек исправан или није.

О другим стварима немам шта да говорим, јер оно што је потребно код нас у Босни за наше судове, то су званичници, писари и судије, којих је врло мало. Ту је једна велика кубура, али ми се чини да је у буџету и за то више предвиђено и да ће се и те прилике поправити.

Имао бих још једну ствар да поменем али мислим да то припада више Министарству пољопривреде и то ћу сад изоставити, то би била ствар односно обрачунавања адвокатских трошкова по Закону о заштити земљорадника. Ја сам са овим завршио и изјављујем да ћу гласати за (Пљескање и одобравање у центруму и на десници).

Претседник Стеван Ђирић: Реч има народни посланик г. Душан Антонијевић.

Душан Антонијевић: Господо народни посланици, у питању буџета Министарства правде не бисмо могли, ако хоћемо да будемо објективни, ништа да критикујемо у погледу судске функције, у погледу онога што карактерише суд као такав, а најмање бисмо могли да чинимо нападе ма какве врсте, јер, господо, ми знамо врло добро, и ви са левице и ми са деснице, не од сада него још од увек, да је судска функција скопчана са врло тешким стварима и да се судска функција врши под изванредно тешким околностима. (Један глас из центрума: Адвокатска још тежа!) Јесте, могла исто тако тешка, али смо јуче имали прилике да од нашег колеге Дошена чујемо да он ниједну једину реч није казао против адвоката, већ се сав оборио на једног судију, г. Војислава Павловића. Сумњам да је за овај напад уопште имао конкретних доказа или ма каквог материјала. Напао је судију који је чак био и кандидат за касационог судију. (Један глас: То ће Министар извидети!) Да, али ја тврдим да је он и као адвокат и као посланик говорио са врло неодабраним речима о једном свом колеги, судији, који је судија као што некох био и кандидат за касационог судију. Господо, од тих напада који су пали од извесних предговорника хоћу још одмах у почетку свога говора да се најодлучније оградим и да најодлучније побијем све такве нападе који су ма са чије стране пали против судова и судија, јер, господо, у овоме Дому кад је реч о судовима и су-

дијама, требало би да падају биране речи, најодабраније речи, и ми бисмо овде са овога места могли да чинимо само комплименте судијама и судовима, кад се узме у обзир под како тешким околностима судија врши своју тешку и претешку судијску функцију. (Један глас: Зато што се на њих врши притисак!) Ко врши тај притисак? Ако уопште има притиска на судове и судије, тога притиска има најмање данас, у време овога режима, али се врло добро зна колико га је раније било. (Један глас: Ти си био у Ј. Н. С.!) Јесам, али сам био часно и поштено, и ја немам ништа себи да пребацам. Ваљда нисам учинио никакав грех што сам изишао из Ј. Н. С. (*Душан Иванчевић:* Ти си био највећи кадилац!) Прочитајте моје говоре па ћете видети колико сам кадио, а у осталом ако је неко једанпут и кадио, он не мора да буде вечити кадилац. Напоследку није вам нико крив што сте ви сами себе демантовали. Зар, господо, може бити веће ироније, веће аномалије него што је говор г. Бошка Јевтића, који је вршио изборе, и то на бази рушења Југословенске националне странке, па је сад постао њен вођа. (*Манфред Паштровић:* Није истина, он је рекао са ове говорнице да то није истина. — Жагор).

Претседник Стеван Ђирић: Господине говорнице, молим да наставите говор.

Душан Антонијевић (наставља): У колико се тиче моје кандидације на листи г. Јевтића ја сматрам за потребно да кажем и да подвучем ово: Ја сам последњег дана примљен на листу г. Јевтића, т. ј. 16 априла. Господин Јевтић је одбио да прими моју листу. (Чује се: Због чега?) То су његове ствари. Али какве је кандидате примао, види се најбоље по резултатима које је добио. Али, господо, за ону ситуацију коју је имао и коју има сад, за њу г. Јевтић има да заблагодари себи и својим најближим сарадницима. (Глас са левице: Грехота је што си дошао у Скупштину). Велика је грехота што сте ви дошли, и видећемо колико ће вас доћи овамо после идућих избора. Мени, господо, чини част што сам изабран на листи господина Јевтића, али само то треба да знате, да ја нисам био његов кандидат, него је то био мој противкандидат др. Васа Јовановић, који је одавде из Београда пошао на изборе са готовим мандатом, са сигурношћу да ће бити изабран, јер је за њега радила и жандармерија и жандармеријски водник и цела полиција, а изабран је и због тога што је бацно 200 до 300 хиљада динара у онај ултра пасиван срез, док је мене бирао народ. Ја сам дошао у ову Скупштину потпуним, ефективним поверењем народа, а сви ви не можете то да кажете. (Пљескање на десници. — На левици иронични гласови: Признајемо да си нам запушио уста). Видећемо вашу ефикасност на идућим изборима, јер народ не живи од блефа него од реалне политике, а ту реалну политику води овај режим и ова Влада. (Народни посланик *Мита Димитријевић* упада говорнику у реч и с њиме се бучно објашњава — Граја).

Претседник Стеван Ђирић: Молим вас, господо, да не упућујете узајамно такве оптужбе, које нису достојне овога Дома. Господине Димитријевићу, опомињем Вас на ред, а Вас, господине Антонијевићу, молим да наставите свој говор. (Народни посланик *Мита Димитријевић* и говорник и даље се жучно објашњавају).

Душан Антонијевић (наставља): Ја сам поштен човек и поштенији од целог твога друштва. Ја примам пуну одговорност за свој рад. (Бучна објашњења и даље трају).

Претседник Стеван Ђирић: Молим, господине Антонијевићу, да наставите свој говор.

Душан Антонијевић (наставља): Ја имам више морала него сви ви са те стране. Можемо да се меримо, на које год хоћете теразије. (Мита Димитријевић поново упада у реч — Граја).

Претседник Стеван Ђирић: Господине Димитријевићу, молим Вас да будете дисциплиновани. (Мита Димитријевић продужује да се објашњава са говорником).

Претседник Стеван Ђирић: Господине Димитријевићу, молим да се умирите и опомињем Вас на ред. Ја не знам, господо, зашто та толика узнемиреност. (Граја). Господо, молим вас да не унесите у рад Народне скупштине и оне ствари које овде не спадају, а најмање такве, које се косе са достојанством Народне скупштине. Ви, господине говорниче, изволите наставити свој говор.

Душан Антонијевић (наставља): Господо, ја се ни најмање не плашим од тога што ви овде износите. Ја сам вам и малопре казао, а то и сада понављам, да пристајем на сваки суд, и то суд који ви будете одредили. (Граја).

Претседник Стеван Ђирић: Господине посланиче, ја вас молим да наставите свој говор.

Душан Антонијевић (наставља): Господине претседниче, ја Вас молим да ми обезбедите да могу говорити.

Претседник Стеван Ђирић: Изволите наставити свој говор.

Душан Антонијевић (наставља): Ја, господо, не само што не одобравам нападе који су се чули овде на наше судове и на извесне судије, него морам са овога места најодлучније да протестујем против таквих напада којима у овоме Дому није било места. Сви ми, господо, врло добро знамо, како је тешка и претешка судијска дужност, са колико се страна насрће, напада и надире на судијску савест. Судија је увек у дефанзиви, он мора увек да се брани, да се најодлучније брани. Под таквим околностима није лако судији. И уместо што овде нападамо судије, ми треба озбиљно да размислимо шта још треба да урадимо за судове и судије. Ја размишљам о томе шта судијама још недостаје да би могли још боље и још ефикасније и достојније вршити своју крупну и пределикатну судијску функцију. У том погледу ми морамо бити сви сложни као један и признати да за наше судове има још много да се ради и уради, јер се мора признати отворено да је од ослобођења и уједињења, од 1918 године па наовамо, за наше судове релативно врло мало урађено, а за такво стање ствари носе одговорност ранији режими и раније владе, али ће данашњи режим и у овим важним питањима дати своју пуну меру, јер је немогуће све одједанпут поправити и створити.

Неоспорна је чињеница да је питање судских зграда једно врло важно питање и ми са жалашћу морамо овде да констатујемо, да су ранији режими врло мало или, боље рећи, нимало поклањали пажње томе тако важном питању и кад ово кажем, господо, ја се надам да ће садањи Министар

правде господин Симоновић и цела наша Краљевска влада овом питању поклонити своју пуну пажњу и решити га потпуно, будући да је питање судских зграда у органској вези са престижом и достојанством суда.

Као што видите, господо, ситуација је таква, да је данашња Влада принуђена да исправља многобројне туђе грешке које су учињене од ранијих влада, од свих влада од 1918 године па наовамо. (Чује се: Има и ваша Влада грешке!) Јесте, има их, али то нису грешке већ физичка немогућност да се све одједанпут поправи. И у томе признају својих грешака ми се баш највише разликујемо од наших противника, који себе сматрају непогрешивим, јер желимо лојално и консеквентно да спроводимо и спроведемо једну политику.

Господо, питање судских зграда у Београду, престоници Краљевине Југославије, мора да заузме врло озбиљну пажњу г. Министра правде, и господин Министар правде не би смео и могао дуго да остане на томе месту ако не би предузео најодлучније кораке да се то питање реши потпуно повољно по наше судове, а на првом месту да се реши материјални проблем наших судија.

То питање о судским зградама, господо, интересује како престоницу, тако исто и скоро сва остала места у унутрашњости наше државе. У Вардарској бановини скоро ни једно место нема судске зграде. И кад се узме у обзир да су уведени и срески судови, ја никако не могу да нађем довољног оправдања за увођење среских судова пре но што би било решено питање судских зграда. И ја мислим да је било много боље и не уводити среске судове пре но што је решено питање судских зграда и пре но што су решена и сва остала питања материјалне и техничке природе у вези са тим судовима. Јер, господо, не може се замислити изрицање правде, не може се замислити вршење тако једне крупне и узвишене функције, у једној штали, у једној страњари. Сама узвишеност судског позива, сама замашност судске функције, те деликатне и претешке судске функције, захтева тај спољни ефекат, захтева достојну судску зграду, која и по своме спољашњем и по своме унутрашњем уређењу одговара достојанству државе. (Манфред Паштровић: Вама је само до спољњег ефекта!) Да, нама је стало подједнако и до спољњег и до унутрашњег ефекта, јер свуда и на свима странама имамо успеха, а ви живите од блефа.

Господо, кад оволико инсистирам на питању судских зграда ја мислим да на то имам потпуно право, јер ово нису никакве измишљотине, већ су чињенице које нико не може да побије. Погледајте само судске зграде у Битољу, Прилепу, Охриду, Кичеву, Крушеву итд., па ћете признати да сам у потпуном праву што овако говорим. Створени су срески судови, уведени су у функцију срески судови, али у тим среским судовима немате ни честите столице, ни писаће машине, немате ни честитог стола, ничега од свега онога што треба да има једна уредна и пристојна судска канцеларија. Под таквим околностима, господо, не може ни да се замисли вршење судске правде и на овој Влади лежи првостепена дужност да судовима створи све оне елементе који су неопходно потребни за нормално судско функционисање. И, господо, ја сам уверен да Влада др. Милана Стојадиновића, која је решила, а не само решавала и покушавала да реши, толике проблеме и толике ствари поправила и поставила на своје место, ја сам уверен да ће Влада

г. др. Стојадиновића решити и ово питање судских зграда и на тај начин нашим судовима дати и са те стране пун ауторитет, који је неопходно потребан за вршење оне идеалне, преидеалне и најтеже, најделикатније функције.

Исто тако, господо народни посланици, намеће се и питање доношења новог Закона о судијама, и ми морамо и то питање да решимо. Закон о судијама донеће ова Влада. (Гласови са левице: Неће!) Хоће, и ми ћемо га решити и донећемо тај Закон на највећу част ове земље и углед судског позива. (Чује се са левице: Министар правде је казао у Финансијском одбору да неће да га донесе!) Ја не знам шта је казао тамо, али видите да ме г. Министар не демантује.

Господо, питање Закона о судијама мора да привуче пажњу свих нас, а исто тако и вас са левице, јер ви који толико ударате на судску правду и на судове, па су у томе правцу пале од извесних говорника чак и разне неумесне и неукусне оптужбе, и за вас, господо, доношење Закона о судијама треба да буде једно од најважнијих питања и да истоме поклоните најозбиљнију пажњу. И да за разлику од оне господе који истичу да за судијске плате не треба доносити један посебан закон, већ да то питање спада у општу чиновничку хијерархију, ја најодлучније устајем противу таквога схватања и најодлучније стојим на гледишту да се у погледу судских плата мора донети специјалан Закон о судијама, којим ће се решити и материјално питање судија. Не могу судије да се подвргну истом критеријуму у погледу плата ни са једним чиновником из других струка истог ранга. Крупна је и велика одговорност под којом перманентно седи и ради један судија. Велика је и тешка та одговорност, то је одговорност која је директно везана за његову савест, за његову душу, срце, за његову спрему и за његов интелекат. Судија је државни функционер који је у перманентној мобилизацији своје судиске савести. И, господо, онај човек који изриче смртну пресуду, који одрубљује главе по Закону о заштити државе и другим законима, зар можемо дозволити да тај и такав државни функционер вегетира са почетном платом од свега 1500 динара? Ако смо пријатељи судова, и ако смо начисто са мисијом наших судова, и ако хоћемо кроз судове да спроведемо једну од највећих институција, институцију интегралне правде, и ако хоћемо судијама да признамо изузетно тежак положај и најтеже околности под којима се боре између своје савести и свакодневног проблема живота, онда морамо, господо, признати судијама и првенство у погледу плата према свима осталим државним чиновницима.

И зато, господо, ја налазим и верујем, јер верујем у свога шефа г. Стојадиновића, који је носилац једне крупне политике... (Милан Петковић: Какве везе има Стојадиновић и правда!) Најлогичније везе, господине колега Петковићу! Врло је логична и тесна та веза, само ви то не можете да осетите. Ви сте прилично неосетљиви, и ја вас разумем и оправдавам... И верујем да ће данашњи режим и ово питање скинути са дневног реда. Г. Стојадиновић може да се критикује, и како ко хоће, по своме укусу, може да га критикује, и треба да се критикује, али, господо, немам потребе да браним господина Стојадиновића, господина Стојадиновића бране његова дела. А та су дела

таква да их цео народ види! И, господо, оно што је урађено позитивно и конструктивно, то господо, не може нико да демантује, јер су то дела, која се осећају широм наше земље, и која осећа сав народ. (Манфред Паштровић: Те су кадионице упропастиле Јевтића, те ће кадионице упропастити и Стојадиновића!) Нисмо ми њега упропастили, г. Јевтић упропастио је сам себе, а упропастили су га и његови сарадници. Ја га жалим, господо. Збиља је ово трагедија једног политичара, који је био носилац листе и довео у Скупштину преко 300 посланка, па је тако брзо пао. Није, господо, то кривица наша, него је његова кривица што је пао. За свој пад има да заблагодари самоме себи и својим најближим интимним сарадницима. Ја нисам имао никакве везе са г. Јевтићем и јавно је позната ствар под каквим сам околностима применен на његовој листи. Моја је веза била чисто техничка веза, о чему је најбољи доказ чињеница да сам министра др. Васу Јовановића имао за свога противкандидата. (Манфред Паштровић: Ти ниси био његов кандидат?! Ја нисам био његов кандидат, јер је његов кандидат био г. Др. Васа Јовановић, а ја сам био само кандидат на његовој листи, али ја сам био изабран још 16 априла, онога дана када сам применен на листу, јер сам био потпуно сигуран за свој избор, као што сам сигуран и за идуће изборе, и то далеко од блефа и запалљивих пара и које је г. Мита Димитријевић употребљавао у време прошлих избора у качанском срезу.

Претседник Стеван Ђирић: Господине посланиче, молим Вас да завршите, ваше је време истекло!

Душан Антонијевић (наставља): Ја мислим, Господине Претседниче, да моје време тек сада долази!

Претседник Стеван Ђирић: То вам желим, али овде Вам је време истекло!

Душан Антонијевић (наставља): Ова Влада господо, то морамо да подвучемо, а то чека и сав наш народ, мора да доноси Закон о судијама и то такав Закон, који ће, господо, да чини част и нашој земљи и нашим судовима, јер, господо, не треба да заборавимо, да су се наше судије одржале на највећој моралној висини, и да су прошли потпуно чисти кроз сва многобројна и тешка искушења. Ми смо, господо, имали један Карлијев процес у Београду, па смо, господо, имали и многе друге крупне и велике процесе, када се је могло претпостављати да ће судска пресуда отићи у једном нежељеном смислу, али нас наши судови, хвала Богу, никада нису демантовали. Ако је некада, господо, суд изненадио наша ишчекивања, ту не треба, господо, тражити узроке у самим судијама, већ, господо, треба тражити узроке с друге стране. Ја најодлучније устајем у одбрану судова. Устајем одлучно, господо, у одбрану судија и свих њихових потпуно оправданих захтева, захтевајући да се Закон о судијама што пре донесе. Ја верујем, господо, да ће тај Закон бити стварно донесен и да ће бити донесен онако како то заслужује висока мисија наших судова као инструмент правде у нашој великој и срећној земљи.

Господо, уколико се тиче саме примене закона, ја ћу бити слободан да учиним извесне констатације, и молио бих господина Министра правде, да о томе поведе рачуна.

Претседник Стеван Ђирић: Господине посланиче, молим Вас да будете кратки, јер Вам је време занста истекло.

Душан Антонијевић (наставља): Бићу кратак. Господо, са стране левице пала је више пута примедба, па је чак и један од посланика, — мислим г. Лазић — предложио да се загарантује минимум сељачке имовине, коју је гарантовао § 471 српског Грађанског судског поступка. Институција у законском пропису § 471 Грађанског судског поступка, која је била од далекосежних последица у имовинском погледу у предатној Краљевини Србији, та институција укинута је, господо, Законом о извршењу и обезбеђењу и ја се потпуно слажем са господом са левице, да би требало тај институт, који је кроз толико деценија владао у напред поменутом закону Краљевине Србије, повратити, иначе ћемо довести нашег сељака до врло тешке ситуације, као што је то већ било у извесним нашим покрајинама. (*Јован Здравковић:* Кажите то Влади!) Ја Влади и говорим, не говорим Вама! Господо, то је једно врло важно питање и ја мислим, кад се Краљевска влада буде уверила, колико су штетне последице таквог једног стања, да ће Краљевска влада по својој сопственој иницијативи предузети мере да се то стање ствари поправи. (*Јован Здравковић:* То су само обећања!) Господине Здравковићу, овде нису у питању обећања, већ ми имамо потпуно оправдану наду, и нас та нада не демантује. Ми не живимо од обећања, него од дела, и наша су обећања дела.

Господо, ја бих исто тако био слободан да приметим господину Министру правде, и да га упозорим, да поведе рачуна о једној законској ситуацији, која исто тако заслужује пуну нашу пажњу, пуну пажњу Народног представништва, а то је, господо, питање доказа у грађанским парницама. По Грађанском судском поступку предатне Краљевине Србије, сведоцима се могло доказивати само вредност до 200 динара. Међутим, господо, по новом Грађанском парничном поступку, доказивање сведоцима је неограничено. Ја се питам, господо, да ли је било добро и да ли је било опортуно завести тако далекосежну институцију доказивања сведоцима и да ли не постоји врло оправдана бојазан, да се при таквој стању ствари не долази до врло тешких и претешких ситуација и последица? (*Тодор Тошић:* Слободна је оцена доказа!) Јесте, драги Тошо, али и ту можемо понекад да се преваримо.

Ја мислим, господо, да треба сведоштво сведока ограничити до извесне мере. Тешко би било, а било би чак и потпуно неопортуно, првенствено са гледишта самога закона, да се у питању најкрупнијих вредности, милионских вредности, прима сведоштво сведока. Ја мислим да би смо ми могли да сведемо сведоштво сведока на једну малу меру. Рецимо десетак, двалесет, пелесет хиљада, али да се компетенција сведочења спровела неограничено до највећих милионских сума, мени то изгледа мало нелогично. (*Александар Лачић:* Не злоупотребљавај наше стопљење!) Ако ико злоупотребљава стопљење у овој Скупштини, то је Александар Лачић.

Претседник Стеван Ђирић: Господине говорнице, ја Вас молим да завршите.

Душан Антонијевић (наставља): Господо, и у погледу надлежности Среских судова имам да учиним једну врло озбиљну примедбу. Срески суд над-

лежан је да суди по споровима у вредности до динара 12.000. Међутим, установљена је и компетенција судија појединаца у окружним судовима до 20.000 динара, па се питам, господо, да ли је то логично, када већ имамо срески суд који суди у споровима до 12.000 динара, да ли је логично да истовремено и паралелно постоји и компетенција појединаца у окружним судовима до 20.000 динара. Ја мислим, господо, да би ту компетенцију судије појединаца у окружним судовима требало укинути и пренети на среске судове због тога што се већ показало у пракси да су срески судови веома узети и да је тако рећи две трећине спорова пренесено на среске судове, па када већ тако стоји ствар, онда би могли мирне душе да ту компетенцију повећамо од 12.000 на 20.000 динара.

Исто тако, господо, у погледу правних лекова, ја мислим да и сам г. Министар правде, који је познати адвокат са једном дугом и солидном праксом, налази да би их требало изменити из основа и учинити потпуно јасним народу па и адвокатима. Ја мислим да су те одредбе о правним лековима толико нејасне и толико мистифициране да би их неизоставно требало поправити, реформисати, модификовати. Јер, господо, док је питање правних лекова у ранијем законодавству, које је важило у предатној Краљевини Србији, било потпуно јасно и последњем човеку, дотле је данас, ја мислим то питање веома тешко чак и за људе који имају приличну судску праксу за собом.

Исто тако, г. Министре, молим Вас да се постарате да се при среским судовима створе судски затвори, јер се без тога не може да замисли нормално функционисање једнога среског суда. Срески суд мора да има све оне атрибуте који су неопходно потребни за његово нормално функционисање. (*Јован Здравковић:* И жандармеријске станице?). И жандармеријске станице су неопходно потребне, драги Јово. Када би ти дошао на власт ти би сигурно утростручно жандармеријске станице, а Воју Лазића, који стално напада жандарме, питам шта би радио када би сутра командант жандармерије укинуо жандармеријске станице у његовом срезу. Још молим г. Министра правде да обрати најпотпунију пажњу свестраној организацији среских судова, с тим да се надлежност, компетенција среских судова повећа. Данас су срески судови претрпани, и њима је неопходно потребно дати потребан материјал у коме потпуно оскудевају, а њима се мора дати и најпотребније особље, у коме такође оскудевају, ако хоћемо, господо, да срески судови утврде свој ауторитет у народу и да, пошто га стеку, са таквим ауторитетом врше судску функцију онако како је то пре вршено код првостепених судова.

Друго, господине Министре, ја мислим када се узме у обзир да је две трећине послова и спорова прешло на среске судове и по овако малој њиховој компетенцији, ја мислим да је било потпуно депласирано увођење нових окружних судова и, далеко од тога да чиним приговор оним колегама који траже да у својим центрима имају окружне судове, ја мислим да је увођење нових окружних судова на штету среских судова, који у ствари узимају на себе две трећине судске надлежности, па мислим да је било и потпуно непотребно увођење нових окружних судова.

Најзад, молим Господина Министра, који је проистекао из народа и који је интимно, тако

рећи органски везан са народом, са правим народом, са масом народном, молим Господина Министра правде, да се заузме код Краљевске владе за амнестију свих малих кривица, јер то неминовно захтева социјални положај наших слабијих људи, а нарочито наших добрих и честитих сељака, и на послетку живот је тако компликован а и тежак, те је скоро неизбежно да се такве грешке и иступи дешавају.

На крају, Господине Министре, завршујући свој говор, ја Вас још једном молим да питању судија, да питању судском поклоните Вашу најпотпунију пажњу и да Ваше министровање у овој ресору забележите једним крупним актом, а тај акт би био доношење новог, потпуно новог и правичног Закона о судијама, онаквог закона какав судије заслужују по замашности своје функције, и то тако да се тим законом једном за свагда скине са дневног реда материјално питање судија, т. ј. питање судијских плата.

Имајући пуно поверење у политику др. Милана Стојадиновића, Претседника Краљевске владе, а имајући исто тако поверење и у г. Министра правде Симоновића, ја чисте савести и мирне душе изјављујем да ћу гласати за овај буџет. (Одобравање и плескање на десници).

Претседник Стеван Ђирић: Има реч народни посланик г. Милан Курилић. (Гласови: Није присутан). Пошто г. Курилић није присутан, сматра се да је одустао од речи.

Има реч народни посланик г. Михаило Бошковић.

Михаило Бошковић: Господо народни посланици, највећа гаранција за добро правосуђе, за добру судску правду јесте судијска сталност и независност. Без судијске независности и сталности нема доброг изрицања правде. Потребно је што пре уставну сталност и независност судија законом признати, па се доношење Закона о судијама има сматрати као хитан закон јер уставна сталност важи само од добре воље г. Министра правде, односно Владе, а не никако зато што она постоји.

Уставом је предвиђено, да ће одређеног датума наступити судијска сталност и независност, а то значи да је ову требало специјалним законом признати и одредити.

Устав је, господо, основни закон. По Уставу се не суди, по Уставу не може Државни савет решавати, јер он није позват да цену је ли Устав повређен или не. Другим речима, ако г. Министар правде премести једног судију, Државни савет огласиће се ненадлежним да решава по тужби дотичног судије и навешће као разлог, да Државни савет није надлежан да цену је ли Министар правде повредио уставни пропис или не, па ће тужбу одбацити и премештени судија мора ићи на ново опредељено му мјесто. Ето из ових разлога је оправдана бојазност судија од евентуалног непоштовања уставне сталности. Истина, Влада г. др. Стојадиновића, поштује ову сталност, она је признаје, али за судије ово није апсолутна гаранција, јер једнога дана може некоме панути на памет да почне са премештајем судија.

По мом мишљењу уставна сталност не обавезује г. Министра правде и он има законску могућност да ове премешта, а што он ово не чини, јесте само и искључиво један велики акт Владе г. др. Стојадиновића, који доказује да Влада жели

да призна судијама независност и сталност, одричући се да се користи законским празнинама.

Као други услов за добро судство јесте материјално обезбеђење судија. Ово ће се обезбеђење постићи само тако, ако се судијама призна један специјалан додатак и обезбеди аутоматско напредовање по групама и степенима.

Не смије се у судијске редове уносити незадовољство и немир, а нарочито ове треба чувати од зависности према претпостављеним. Потребно је од судијског реда отклонити све оно што би могло да деморалише њихове редове. Из досадашњег искуства највеће незадовољство у судијским редовима унесено је неправедним унапређењем млађих судија за старије, затим постављање судија виших судова и претседника окружних судова без икаквог мјерила, а код пуног запостављања способности и стручности. Скорашње искуство са овим постављењима јасно указује да су у 90% случајева постављени у вишим судовима судије које по показаном успјеху у раду и стручној спреми код објективног конкурса не би били изабрани. Овим је у вишим судовима дошла до изражаја недовољна спремност на штету будућег правосуђа и истовремено обезбеђена судијска каријера судијама, који ову по објективној оцени нијесу заслужили.

У интересу доброг правосуђа потребно је законом поштрити предвиђене услове за постављење судија виших судова и претседника ових и Окружних судова. За ове положаје потребно је дати првенство стручној спреми и показаним успјесима у раду и науци, као и поштрити личне услове кандидата.

Ове положаје треба додељивати најелитнијим судијама, који укупним радом и животом дају највише гаранције да ће правду изрицати са максимумом стручног знања и пуном објективношћу.

Погрешке нижих судова су поправљиве, јер пресуде нижих судова подлежу расматрању виших, али одлуке виших судова су коначне и противу ових нема апелата, нема правног лека. Ето зато се тражи да судије виших судова морају бити најстручнији и најспособнији међу најспособнијима, а при томе људи чврстог карактера и високих моралних квалификација, о чему се данас код избора ових судија не води довољно рачуна: јер закон за то не поставља одређена правила, не предвиђа услове у овом правцу, па су погрешке могуће и код највеће опрезности, оне се понављају и противу воље оних који судије постављају.

Дужност је овога Дома да омогући онима, који примењују земаљску правду да ову врше што боље и што праведније а то ћемо учинити само тако, ако омогућимо да у судијским редовима дође до изражаја само лична способност и ако им пружимо поље слободне утакмице, код које ће се ценити само и искључиво стручна спрема и високе моралне квалификације код постављења свију судија.

Господо, неопходно је потребно за успешан рад судова ове поставити у добрим условима, а то је снабдети судове добрим правним библиотекама, законима, и дати им добру опстановку, односно сместити их у добре зграде.

Наши судови у унутрашњости оскудевају у законима. После Уједињења донесено је преко 4 хиљаде разних закона и законодавних уредаба. Ве-

бина судова нема ни основне законе, што нам указује на неминовну потребу, да Министарство правде издаје све законе и уредбе у свом званичном издању и по неколико примерака достави сваком суду. Ово је потребно и ради тачности текста, јер се у приватним издањима текстови врло често погрешно штампају, а једна веза или једна запета код закона мења смисао и даје друго значење. Непостојање државног издања закона јесте такође један узрочник за отежан рад наших судова.

Мислим, да би било упутно да Министарство правде сваке године издаје зборник закона и уредаба донесених у току године.

Познат ми је из праксе један случај. Код једног вишег суда остао је предмет по жалби нерешен скоро годину дана. Када сам се заинтересовао зашто се предмет не решава деловођа судије референта показао ми је одлуку већа: „У чекање док се прибаве закони, који се помињу у апелацији”. И знате, странка је морала да купи ове законе и да их достави да би добила судску одлуку. (Јован Здравковић: Та су издања веома скупа!)

Господо, велика је неправичност унесена међу судије начином њиховог оцењивања. Код оцењивања нијесу наведена никаква мјерила. Онај који оцењује није дужан да даде разлог за оцјену. Отворено је поље за развијање личних момената и за уношење немира међу судијама, као и зависност и ових од старешина, који их оцењују.

Познати су ми случајеви, гдје претседник вишег суда оцењује старјешину нижег суда са оцјеном „слаб”, а никада није дошао да прегледа рад у среском суду, у којему је овај судија старјешина, а по дужности ниједна одлука среског суда не долази код овог вишег суда на разматрање. Он чак лично не познаје тога старјешину, не познаје његов рад као судије, а даје му слабу оцјену. Оцену му је дао по доставама са улице. И тај старјешина одмах исте године иде у друго правно подручје и од старешине другог вишег суда добија оцјену „врло добар”.

Ако је потребно оцењивати судије, онда је потребно везати онога, који даје оцјене да је дужан ове образложити и указати на радње или одлуке судије, кога оцењује, тј. да је онај, који оцењује дужан правдати дату оцјену.

Ето, господо, ово би били основни узроци, који стоје на путу добром и праведном изрицању судске правде.

Господо, још прошле године указивао сам на потребу јединства нашег судства. Јединствена касација је неопходно потребна и без ове нема једнообразне примјене закона.

Ми данас имамо шест правних подручја и такође шест касационих судова. Сваки од ових судова тумачи законе како он налази за праведно. Ето, зато имамо да се на разним подручјима различито примјењује један те исти законски пропис.

Уједињење судства је потребно и са националног гледишта државе. Јединствени закони и јединствени судови. Само код јединствене касације може се рећи да је правда за све једнака. Без једне касације нема ни једнаке примјене закона.

Можда су правне потребе у разним правним подручјима различите, али су ове истовјетне у Србији и Црној Гори. Још прошле године указивао сам на потребу спајања правног подручја Србије и Црне Горе у једно. Исти су разлози и ове године. Сви правници запослени у судовима и у слободној професији траже спајање ова два правна

подручја у једно. Нарочито то тражимо ми црногорски правници. Ми хоћемо судско уједињење са Србијом. Ми у њему видимо већу гаранцију за правилну примјену закона, за бољу судску правду, и поред тога у овоме спајању видимо пуно уједињење ове двије српске Краљевине. Једино је још Велики суд остао као установа, која је задржата од установа Црне Горе и која нас потсећа да јединство стварно још није изведено. Тек уједињењем судства имамо пуно јединство ове двије бивше Краљевине.

Господо, ја сам још прошле године овде апеловао и захтевао да се укине Велики суд и да се отвори Апелациони суд у Црној Гори, што не повлачи нове материјалне издатке, а представља потребу правосуђа, одговара народној жељи и жељи правничких кругова Црне Горе. До данас, нажалост, није поступљено по томе захтеву. Место да је учињено како сам предлагао и молио, поступљено је обратно, отворено је одељење апелационог суда, и то са три судије. Чим се један разболи она двојица не могу да раде. Извесни предмети који већ по својој природи и дужности долазе у надлежност Апелационог суда не могу да буду решени од тројице судија већ је потребно веће петорице, па се двојица судија позајмљују из Великог суда у Апелацију, да би ти предмети могли бити решени. Како међутим Велики суд има свега седам судија, ова двојица судија који су, као допунске судије, судили у апелационом одељењу, поново суде у Великом суду по истом предмету у последњој инстанцији. Дакле оне исте судије које су судили у нижем суду, по истој ствари суде и у вишем, а природна је ствар да они своју одлуку коју су донели у нижем суду неће стављати ван снаге у Вишем суду. Ето, за то сам ја молио да се укине Велики суд, па да се правно подручје Црне Горе споји са правним подручјем Београдске касације, а да се у Подгорици установе пуна апелација, што захтевају народни, државни и национални интереси. Ако случајно господин Министар правде неће да удовољи овоме захтеву из ма којих разлога, то да се не би стварао у судству још већи хаос, а у интересу правне сигурности, ја га молим да повећа број апелационих судија од 3 на 5 у Апелационом одељењу при Великом суду у Подгорици, тако да би Апелациони суд имао пет судија.

Ми имамо Управни суд у Дубровнику. Тај суд има свега четворицу судија. (Један глас са левнице: Ла вам ми пошаљемо наш Управни суд из Сарајева комплетан!) Због тога што има свега четири судије, предмети стоје годинама на решавању и не могу бити решени. Природно је да четворица судија не могу да стигну да реше све предмете које суд прима. Зато молим господина Министра правде да у Управном суду у Дубровнику повећа број судија од 4 на 6, а то је за још два места. Ја сам поднео аманман у том погледу, па молим да се прихвати, јер овај Управни суд није само за Зетску бановину, него је и за један део Приморске, и за један део Дринске бановине. Због тога молим господина Министра да томе суду додели још двојицу судија, јер велики број предмета лежи нерешен.

Господо, као последњи мој захтев у овоме излагању о ресору Министарства правде јесте молба да господина Министра правде и Краљевску владу, да даду признање оним 10.000 војника из Црне Горе и Србије који су погинули приликом освајања Скадра 1912 године и 1913. На Брдици

погинуло је око 2000 Србијанаца и око 8000 црногорских војника. Ти војници леже и данас на местима где су погинули и где су и сахрањени. Време је учинило да су њихове кости изашле скоро на површину земље. Чуvara нема и он не постоји за ово гробље. Очеви и браћа чији су синови сахрањени у овоме гробљу са негодовањем и увредом гледају како се не поклања никаква пажња овим гробовима. Скоро су сви војнички гробови уређени, а гробље око Скадра још није. Потребно би било да се одобри кредит бар из онога фонда код Министарства правде намењеног за ове сврхе и фонда заслужним за отаџбину у износу од 1 милиона динара, колико би било довољно да се подигне један споменик-костурница у коју би биле смештене кости оних који су пали око Скадра.

Ја бих молио господина Министра, да путем подизања ове костурнице, ода пуно признање палим жртвама за ослобођење у Балканском рату, и да им се на овај начин подигне трајан, видан и заслужен споменик са којим би се држава одужила свима палим херојима око Скадра.

Имајући пуно поверење у Краљевску владу изјављујем да ћу гласати за буџет. (Одобравање и џељескање у центруму и на десници.)

Претседник Стеван Ђирић: Реч има народни посланик господин Александар Лазаревић.

Александар Лазаревић: Господе народни посланици, ја бих као претставник једног новог покрета, који постоји у нашој земљи, желео једно боље правосуђе много боље од овога које данас постоји. Ја сматрам да је правосуђе, да је правда темељ једне државе. Ако је правосуђе на своме месту, онда готово и цела држава мора бити онаква, какву је народ жели. Наш народ каже: правда држи земљу и градове, а то начело, тај принцип, треба да прожима све оне, којих се та правда тиче. На првом месту ово начело треба да прожима законодавца који доноси законе и да он приликом доношења тих закона има то у виду. На другом месту овај принцип треба да је саживео, треба да се налази у онима, који ту правду примењују, а то су судије, а тако исто овај принцип треба да се односи на све оне, који врше јавну службу.

Јер, господе, свака повреда правног поретка треба да се стара да се та повреда правног поретка онемогући, а ако то не, онда да се бар одмах исправи, или да се свака повреда правног поретка брзо и примерно казни. Јер само тако и у томе случају може се осигурати и загарантовати правда једноме народу.

За добру правду, за добро правосуђе нама може бити јемство једино то, да је судија, који примењује ту правду, који води рачуна о правосуђу на првом месту независтан, па онда тек да тај судија буде исправан, а поред тога, исто тако тај судија треба да носи пуно одговорност за своју дужност, коју врши.

Ово би нам било јемство за добро правосуђе, под претпоставком да су судије и судско особље способни, спремни.

Многи говорници, господе народни посланици, у току ове буџетске дебате код Министарства правде истицали су да треба судијама дати сталност. Ја немам ништа против тога да судије добију ту сталност, али та сталност судији треба да се да под извесним условима, а ти услови су ови:

први и најважнији је услов, да судија, који заузима то место, буде стручан, да је способан за посао који обавља. Има судија који имају судијски испит, а нису способни, нису стручни за своја места. Зато кажем пре свега, да би се могла дати судијама сталност, да је потребно да се они подвргну једном строгом стручном испиту и тај стручан испит да буде строг и објективан. Само тако и такве судије који буду имали овакве објективне испите, такве судије могу добити сталност.

А други услов: судија поред своје стручности и спремности мора бити морално беспрекоран. Јер, господе, дати једном судији сталност који је осуђиван за прљава дела, једном судији који је одговарао више пута, једном судији који је из службе избациван за прљава дела, таквом судији је опасно дати сталност, и зато ја кажем, сталност је добра само за добре судије а није добра за рђаве судије. Зато је мој предлог и моје уверење да је потребно одабирање судија, па кад се судије одаберу онда тако одабране судије могу да стекну сталност, а докле год не испуне те услове не могу стећи сталност. (*Манфред Паштровић:* Ко ће то да одређује?) Има ту виших судова, има виших судија, апелационих, касационих, професора универзитета, један нарочито стручан суд.

Господе народни посланици, многи су другови са овог места говорили о Државном суду, о његовој пристрасности итд. Ја мислим да овај и овакав Државни суд треба укинути, јер пре свега то је ванредни суд, у коме суде ванредне судије за ванредни хонорар. А изванредан суд са изванредним судијама који примају изванредне хонораре никад није могао бити објективан у изрицању правде. Зато овај суд не би требало и не би смео да постоји у редовном стању, а ми сматрамо, бар тако ова Влада тврди, да је сада редовно и нормално стање, па кад је редовно и нормално онда нека се укине овај изванредан и ненормалан суд. Ја мислим, бољег примера не треба него то што су многи другови из овога Дома осуђени од овог суда потпуно ни криви ни дужни. Ти другови посланици који су осуђени и данас леже на робији. То су људи који немају ни трукне одговорности за ма какво кривично дело и ја тврдим да су они невини, јер ако би они били криви, требало би да и ја седим тамо, јер сам ја са Драгишом Стојадиновићем био заједно у једној соби и он није ништа радио ни знао што ја не бих знао, и кад је било кривице до њега онда је требало да будем осуђен и ја. Ја апелујем на г. Министра правде, да ову неправду овог изванредног суда исправи и да учини са своје стране што може да се овај човек пусти на слободу.

Да би наш народ имао што више поверења у правосуђе, ја бих молио г. Министра правде, да скрене пажњу истражним органима и државним тужиоцима да не поверавају важне и крупне ствари жандармима да они о њима воде истрагу. Овде је већ било речи о томе, али ја имам да укажем на један пример који се десило код мене у Тополи приликом хајдучије. Ту се жандарми налазе уз сам Срески суд и они су водили истрагу нека два месеца, и ако су судије, стручни људи, били ту да ту истрагу воде, жандарми су позивали, саслушавали, багинали и притезали људе, држали их у подрумима и на крају се испоставило да су сви ти људи невини, те су пуштени. Ја мислим, да то није

циљ правосуђа да се људи муче, него да се истражи материјална истина а један неписмен и нешколован жандарм то не може да дозна, то може само један судија. И ја се питам, каква је државна потреба била, какав је интерес правосуђа био, да се нема поверења у једног судију, у један Срески суд а да се има поверења у једног командира жандармеријске станице. То је један апсурд и против тога се буни цео народ и зато ја мислим да г. Министар правде треба то да узме у обзир и да о томе поведе рачуна да се такви скандали у будуће не дешавају.

Многи другови су овде говорили о скупој правди. И ја тврдим, г. Министре, да је правда сувише скупа. Наш народ је сиромашан, он често нема новаца ни за оно што му је најнужније а камо ли да плаћа велике таксе које се од њега траже. Част, то је највећа имовина коју један човек може да има и ако се нападне на његову част он је дужан да себи прибави сатисфакцију код надлежног суда. Раније за тужбе о увредама и клеветама плаћано је 50 дин. таксе једном за свагда, а данас се за тужбу даје 10 дин.; онда кад се дође пред суд, приватни тужилац има одмах да да 20 дин., па за одлуку суда 50, то су 80, па онда за призив још 20, па за одлуку вишег суда 50, то је 150 динара. И онда испада да један човек који хоће да заштити своју част треба да да неколико стотина динара само за таксу. Ја налазим, Господине Министре, да је ово сувише много и да наш народ а нарочито широки слојеви земљораднички не могу ово да поднесу и ја бих молио да се у овом погледу учине измене у Закону о таксама.

Ја бих још нешто замолио г. Министра, иако сам у опозицији, иако не могу гласати за овај буџет, с обзиром на крај који ја претстављам. Зграда Среског суда у Тополи није баш онаква каква би требало да буде с обзиром на место у коме се налази, па бих молио г. Министра правде да кад се већ праве милионске палате овде у Београду у престоници, онда бар нека се направи једна скромна лепа зграда у другој престоници — Тополи, јер Карађорђева Топола то заслужује, а ово у толико пре што већ постоји пример г. Калуђерчића, који је од своје стране исто тако нешто учинио, односно решио, да се у Тополи подигне једна лепа зграда у којој ће бити смештена државна пошта, па бих молио г. Министра правде да пође примером бившег Министра г. Калуђерчића и да сагради једну зграду за суд, или, ако то није могуће, нека прими ову зграду коју има Срески суд у Тополи и нека ослободи варош дуга, а Топола је варош иако има свега 800 становника.

Дакле, то је једно тако мало место и оно не може да поднесе те терете, и пошто је то Оплепац, једно место од велике важности, ја мислим да би требало у томе погледу томе месту изићи у сусрет.

Још бих нешто замолио господина Министра. У Среском суду у Тополи има две судије, али они нису довољни с обзиром на огроман посао. Тај је број мали, јер је пре било у томе суду три судије па је један уклоњен, а послови су у суду врло велики и они се нагомилавају сваког дана све више, нарочито у масеном оделењу. Стога бих замолио господина Министра, да постави још једнога судију да би се посао у томе суду обављао како треба.

Господо, кад је реч о правосуђу и о угледу правосуђа, ја не могу овом приликом да пропустим а да не кажем неку реч о једној политичкој канцеларији, која постоји у Тополи, поред самога Среског суда уз железничку станицу, која убија углед много нашем правосуђу. Господине Министре, у Тополи постоји једна политичка канцеларија, којој је шеф неки Станимир Мирковић, виши чиновник Министарства социјалне политике. Тај виши чиновник прима плату од државе преко 4.000 месечно, и он је дошао у Тополу и отворио једну политичку канцеларију која врши политичке послове. Није, господо, само то, што он као државни чиновник врши те послове, него је зло у томе, што онај народ тамо у томе крају због тога има врло рђаво мишљење о суду, јер се мисли да он врши утицај на суд и правосуђе. Ја ћу, господо, да се одмах оградим и да кажем да не сумњам у исправност судија, и да не сумњам да су те судије тамо објективне у правосуђу, али, господо, ова политичка канцеларија убија углед правосуђу у целој земљи. Зато ја скрећем пажњу господину Министру на тога Станимира Мирковића, који се врло често виђа у Министарству правде и који иде тамо да се доведу тамо у Тополу чиновници који ће њему да служе, а не правди. Ја верујем да га господин Министар не познаје, јер он долази до начелника и то иде посредним путем. Ја молим господина Министра да поведе рачуна о томе и да се не поведе за захтевима и прохтевима овога човека, који прима од државе плату а седи две године у Тополи, а у своме надлештву не ради ништа. То је један рђав пример који вам не би могао као партији да служи на част. То је политичка канцеларија господина Драгише Цветковића, односно политичка канцеларија ЈРЗ.

Дозволите ми, господине Министре, да проговорим још неколико речи поводом амнестије конкордатске. Дакле, амнестија је донета за све кривице које су учињене у вези са Конкордатом. Ја немам ништа против тога што су се црква и режим измирили. Ја немам ништа ни против тога што се све то залило вином, али, господо, они су требали исто тако да се сете палих жртава поводом Конкордата, као пок. Милована Кузмановића, требало би да се сете и оне крви што је пала и која је просута по калдрми младеновачкој. Али на страну то. Нека остане свештеницима и Влади, нека они то расправе, али ја питам Владу и господина Министра правде и тражим од њега да ми одговори, ко ће да накнади штету породици покојног Милована Кузмановића за њиховог храниоца, ко ће да накнади штету Чеди Јоцићу, адвокату, који је, господо, само због Конкордата дошао у сукоб са властима и који је због тога лежао у притвору месец дана ни крив ни дужан.

Ко ће да накнади штету оним људима из Среза опленачког, којих има преко 50, почев са Марком Гајићем па завршујући са Драгољубом Мијатовићем, који су лежали по месец дана у затвору? Ко ће њима да накнади оно што су они претрпели? Ти су људи бранили веру и све оно што су сматрали да треба да бране као добри православци. А сад је испало то да су они једини остали неопскрбљени, и ако се овде непрестано истиче како влада редовно и складно стање. Дакле ја, господине Министре, апелујем на Вас, да се поведе рачуна о Миловану Кузмановићу и о другима. Апелујем да се свима људима који су страдали у тој

тако званој конкордатској ствари накнади штета коју су претрпели. То захтева правда. Кад је већ извршена амнестија не само за приватне грађане него чак и за државне чиновнике, који су злоупотребили своју власт према грађанима, онда је право да се и овим људима накнади оно што су изгубили.

Пошто не верујем да ће господин Министар удовољити захтевима које сам овде изнео, ја изјављујем да ћу гласати против. (Пљескање на левици).

Претседник Стеван Ђирић: Има реч народни посланик г. Миленко Глишић.

Миленко Глишић: Господо колеге и другови, сматрајући ресор Министарства правде веома важним, хоћу и ја да проговорим нешто о њему. Овде су говорници и с једне и с друге стране износили многе захтеве и предлоге којима су ишли на то да помогну народу, али ја хоћу да изнесем оно чега се овде нико није сетио. Овде се нико није сетио вредних и радних ручица наших занатлија и трговаца. Овде се, велим, много говорило и причало, али се њих нико није сетио. Код нас је обичај то да правимо много гарнирунга, али шницле да немамо. Ја бих молио господина Министра да једнога дана обуче сељачке хаљине и да се намаскира а да га нико не може да позна, па нека онда оде у неку радњу наших занатлија и наших трговаца и нека их упита како им је. Ја га уверавам да ће чути само плач и кукање како су пропали, како им све оде што су имали и како се мало ко стара да их помогне и да их заштити.

Земљорадницима је законом о раздужењу дата нека могућност, а ја мислим да би томе свету, томе главном темељу и ослонцу целе ове наше државе, да би њима требало збрисати све те дугове јер они су досада платили милион пута више него што су примили, они су ти као она крава која даје млеко целој кући, па би их требало ослободити од свију дуговања а не смањивати им их само једним делом када већ нису у могућности ни то да плате. Али, господо и господине Министре, не сме се заборавити ни на овај наш најраднији свет, занатлије и трговце, јер то је она кошница из које излази највећа благодет и која даје највише прихода држави и овом државном буџету, јер су они оне вредне пчеле које збирају мед и одатле држава црпи највеће користи. Ја вас молим, господо, и молим Краљевску владу да ово питање узме као врло акутно, јер неће помоћи ни мени ни њима ако се сутра појавимо пред изборима са судијом или среским капетаном, нити ћемо имати успеха ни ја ни они ако не излечимо оно што је најакутнија болест данас у нашој земљи, ако не откравимо душу тога раднога човека, нашег трговца и нашег занатлије. Пођите данас кроз Београд, кроз Шабац, кроз Загреб и кроз коју год хоћете варош у нашој земљи, свугде ћете видети да ти људи ћуте и нешто рђаво мисле а ја баш зато овај апел и упућујем на данашњег г. Министра правде зато што знам да је он стручан човек који сада не седи први пут на власти него и познаје прилике у народу и познаје расположење народа и законе земаљске, па ће најбоље умети да излечи и ову велику и акутну потребу народа. Јер, господо и браћо, ако се томе радном свету не олакша и не пружи могућност да му се збришу или бар у највећој мери олакшају ти дугови који га као мора тиште и притискују, онда

нема ни мени ни вама пута у народу. Ја вам то отворено кажем па макар никада више не био биран за народног посланика. Због тога ја апелујем на г. Министра правде да упути један распис свима судовима у земљи да се томе болеснику који брекће под теретом презадужености, да се нашем занатлији и трговцу да мало више ваздуха, да му се пружи једна инјекција да би тај тежак бол могао што лакше поднети. (Одобравање и пљескање).

Лако је порушити као што смо већ порушили најбоље људе у овој земљи, најдивније синове ове земље. Зађите по свима варошима па ћете се уверити да су најчеститији синови ове земље пропали или су пред пропашћу. Ако се то не прекине, ја вас уверавам да неће бити ни партије, ни нас посланика, ни портфеља, ни министара. Зато ја молим Господина Министра и у име своје и у име свих вас да се то зло једаред почне лечити, јер сам уверен да и ви сви тако мислите у својим душама, и ако можда неки од вас неће овде да остану и то отворено кажу.

Ја сам, господо и браћо, увек био уверен од како знам за себе као мало дете, а доста сам и пропатио још од Краља Милана, ја сам увек полагао највећу веру и наду на наше судове, јер то су оне терезије на којима се мери правда и душа народна. Зато грех би био од сваке владе, припала она ма којој странци, да такне у то свето место и да од судова тражи нешто рђаво. Ја сам због тога увек био за то да судство треба добро наградити али, господо, исто тако са пуним уверењем морам казати, да морамо све учинити да ти носиоци правде буду анђели а не ђаволи. Судије треба наградити да могу пристojно живети али треба од њих у исто време тражити да часно и поштено раде. Мислим да ће се у том погледу сагласити сваки онај који искрено домаћински мисли. Судови су терезије на којима се мери душа пакла и душа раја и они заслужују највеће поштовање свију нас. Али одмах морам да напоменем да сам ја противан образовању ових многих судова по свима местима тако, да још мало па ће готово свако село имати суд. Ето, на пример, у моме малом месту Ариљу, које је удаљено свега 14 километара од Пожеге, судије готово немају ништа да раде и у доколици не раде ништа друго него праве смицалице и завађају народ. И ако стварно треба да ураде некеме грађанину нешто, они му одговарају: то не могу да ти потврдим, иди у Пожегу нека ти тамо потврде. Ја се кунем и залажем своју часну реч да је овако као што ја кажем. И тако тај грађанин принуђен је да оде у Пожегу да изврши потврду некога документа, јер му га у Ариљу нису хтели потврдити. Због свега тога сам трам да треба стварати судове где је велика удаљеност и потреба, али да то буду Окружни судови са потпуно спремним и честитим персоналом, старијим судијама где ће се ови млађи кићани учити од тих старијих искусних судија, јер ова младеж зна само да игра валцер и танго а за те правне потребе нема ни довољно спреме ни искуства да би задовољили потребе народне. Ја, стога, налазим да би Министар добро учинио за ту младеж, која треба да почиње постепено своју каријеру, као оно од каплара до поднаредника па за наредника, да се премести у веће Окружне судове, па да ту испеку од својих старијих колега како се изриче правда и доносе

пресуде. Јер, господо и браћо, као год што се велики и спреман трговац не може постати у једном малом месту, него у Београду и у другим већим центрима, исто тако ја налазим да се добра судиска спрема може стећи само у великим судовима. Стога сматрам да се треба трудити да од тих људи направимо прави дијамант, па кад наступи потреба народна да имамо гро добрих чиновника по нашим судовима. Иначе, овако постоје мали судови у појединим местима, али они имају по 19 до 20 чиновника и по 5 до 6 пандура, уместо правде, они само уносе међу народ бакцил заразе како ће чинити кривична дела и стварати омразу међу људима и развијати парничење и гложење између себе. А ја бих од тих и таквих судова препоручио да се створе расадници и економије из којих ће излазити добри пчелари и добри воћари и добри носиоци народне економије, и тако ћемо од тих чиновника створити темељ народне привреде из кога ће поћи кајмак и млеко а не свађе и заваде међу народом. Зато ја остављам господину Министру и полажем на његову стручност и познавање народних потреба да тако поступи и да те судове преуреди у добре привредне станице, а не да се преко њих ствара зла крв у народу и заваде и парничења, па ако тако не буде бољег резултата, нека сав грех падне на моју душу. (Одобравање и плескање).

Господине Министре, судство нам је такође потребно, али и ту има ствари које треба да се исправе. Данас је једном сиромашном човеку, кад га нападне мука и беда, апсолутно онемогућено да се брани, јер су таксе велике. Ја знам један случај где је човек морао да прода краву да би могао да плати таксу. Ја знам једног свог пријатеља који је ономад имао да плати на име таксе 1600 динара на једно незаконито решење. Тај човек је потписао другога на меници. Сад он док ствар исправи има да му оде кожа на пазар. Он каже: ја немам ништа друго него краву да продам, а крава данас кошта 500 динара! (Један глас са деснице: Није ваљда само толико?). Наша је стока ситна. Наша Шумадија и Црна Гора има једну исту стоку. Уосталом, о томе можемо да разговарамо други пут, на другом месту! Овога пута хоћу да напоменем само то, да су те таксе толико велике да се не могу издржати и ја сматрам да ће господин Министар, као човек стручњак, мајстор и фахман то поправити.

Сада хоћу да споменем једну ствар из мога места. Ја сам о томе на госпoду министре писао писма већ седам година. У моме месту постоји један судија који, казати, из доколице лева уз гусле о Краљевићу Марку, а кад дође посао, да би се одборовољно једној или другој страни, он такође свира, сутра ће свирати и мени па и трећем. Једнога дана дошле су код њега две жене да расправе један случај. Једној је од њих муж погинуо у рату. Он је том приликом употребљавао такве изразе да су жене пале у несвест од стида. Ако буде господин Министар захтевао ја ћу му казати шта је он говорио, али ми сада није могуће да кажем, шта је тај човек говорио у суду. Његова грешка није само у томе. Он је човек партизан, који прави разне трзавице на штету владе и на штету ресорног министра. Он напада на грађане, он приликом избора врши фалсификате спискова. Он има свога секретара који врши лажне преносе и који прави уцене са 500 и 1000

динара за свршавање разних послова. Тај је секретар био дошао из среза г. Курсулића. Постоји један велики досије о њему и зна се да је вршио лажне преносе имања. Такође се зна да је тај човек вршио уцене људи у Београду да би им посвршавао послове а зато им узимао по 500 до 1000 динара. Тај човек још седи тамо. Ја тражим од господина Министра да пошаље инспектора у моје место па ће се тако уверити. То не иде у прилог Влади и самом Министру.

Ја молим господина Министра да, ако суд треба да постоји, нека постоји како треба или боље да се укине и да не постоји овакав, као што је сада.

Ја молим да се та ствар извиди, јер је тај човек без икакве школе и толико се тамо одомаћио и, верујте, да он зарађује онолико колико не могу ни десет адвоката да зараде у другом месту. Ја сам казао оно што је право и што је истина.

Ја хоћу да замолим господина Министра, да пружи своју добру руку и да оне кривце, који нису осуђени за убиство или рецимо за тешка кривична дела, већ за мања кривична дела, помилује. Господин Министар је отац и добар човек, и ја мислим да ће он то учинити и у то име ја га поздрављам. (Глас са деснице: А хоћеш ли гласати за буџет Министарства правде?) Ја ћу гласати, ако видим да се поправи како треба. (Одобравање).

Претседник Стеван Ђирић: Реч има народни посланик г. Миљкан Арежина. (Гласови: Није овде!) Пошто г. Арежина није овде, сматра се да је одустао од речи. Реч има Министар правде г. Милан Симоновић. (Плескање на десници).

Министар правде Милан Симоновић: Госпoду народни посланици, ја сам у своме експозеу јуче већ истакао, да ресор Министарства правде има у главном две врсте послова: једну врсту, која ће бити стална, као што је: управа над правосуђем, казним и њима сличним заводима, међународни правни саобраћај, сарадња у стручном законодавству и по осталим ресорима, а има и послова, који су привременог карактера, који ће у скоријем или нешто дужем времену нестати. Такви послови јесу: рад на изједначавању законодавства, на увођењу и отварању земљишних књига у крајевима где их није било, и рад на довршавању послова, које нам налаже пијетет према нашим изгинулим ратницима, старање о њиховим гробљима, споменицима и костурницама. Ти ће привремени послови, у које сам заборавио да поменем да долази и изградња потребних судских зграда као и довршавање подизања модерних казних завода и домова за малолетнике, за извесно време да нас окупирају и у исто време да нам наметну и прилично осетне жртве. Али, господо, у колико их будемо збринули, у толико ћемо моћи после тога да посветимо више пажње многим замеркама, које су овде учињене данас и јуче. Ако би се замерке, које су пале овде, класифицирале, могле би се свести од прилике на ово: да се замера новом унифицираном законодавству, да се извесне одредбе и установе тога новог законодавства не појављују као много згодне и не наилазе на пуно одобравања.

Госпoду, ја скрећем пажњу, да је била главна и крупна ствар, да једном дођемо до једног уједначеног законодавства, да је од много веће користи било, да дођемо до једног законодавства

а да их немамо 6 разноликих по разним правним подручјима, па макар, у прво време, имали тешкоће и са појединим одредбама тога законодавства као можда и са самом терминологијом, на коју се, такође, врло често чују жалбе. Та корист од једног ујединаченог законодавства толика је, да се, збиља, исплати и оно, што од тога, тако брзо и нагло ујединаченог законодавства, мора моментано да се и претрпи. Господи, која су чинила замерке и приговарала томе новом законодавству, скрећем пажњу још само на то, да се уздржавају тако лакних и наглих замерака, јер то ново законодавство тако је још скорашњег датума, да га треба мало дуже времена пустити на пракси, па ће се тек онда моћи, и то од позваних форума, а нарочито од судова и људи, који имају за дужност да то законодавство у пракси примењују, осетити, видети и оценити, шта ту треба мењати, па ипак и оно што буде требало да се мења, свакако мораће се мењати само од најпозванијих и најстручнијих комисија.

Добро је чути често пута и сугестије, нарочито од политичких људи јер и они живе у народу. Те тешкоће народне често пута потичу од грешака законодавства и они их добро схватају и осећају, али ја морам и њима одговорити да ипак, када се ради о једном важном и стручном законодавству као што је судско, ми ту морамо да препустимо реч само стручњацима, а да се сами у измене и промене у самом систему тога законодавства много не мешамо.

Једна од других замерака која је пала и која је и по мом уверењу оправдана, то је да је наше правосуђе релативно доста скупо. Ја сам такође у пракси као дугогодишњи адвокат имао прилике збиља да видим да се народ на то често пута и много жали. Ја напомињем само да то не долази, строго узев, у мој ресор, јер у колико се тиче такса, то долази у ресор Министра финансија, али ја изјављујем овде, да ћу са своје стране као ресорни Министар ипак учинити све што будем могао код г. Министра финансија да се првом згодном приликом бар извесне ставке ублаже те да не буде бар толико многобројних и тежих замерки и жалби. (Одобравање на десници).

Доста њих од господе народних посланика истакли су и тешкоће које се осећају са веома рђавим, често пута потпуно дотрајалим судским зградама које, како кажу, и прокишњавају тако да су људи принуђени да у лаворима и разним судовима хватају воду која цури са кровова. Доиста, господо, многе зграде су у веома тешким приликама, просто у једном дерутном стању тако да и поред свих тешкоћа — јер ми смо у овој години за ово Министарство повисили буџет за 35 милиона динара, — а Министар финансија је истакао да је буџет већи за 1.270 милиона динара, то је један велики напор када се још има на уму да се нису повећали одн. уводили нови намети, — више се није за овај моменат могло да учини. — ја ипак сматрам да и у току ове буџетске године, и ако мени није за инвестиције па ни за оправке дато скоро ништа, ја ипак сматрам да је та потреба толико јака, толико прешна, био ја, не био ја него макар ко други на овом месту Министар правде, да ће се ипак морати можда још у овој буџетској години приступити несумњиво знатним издатцима бар за оправке или за изградњу најпотребнијих зграда.

Једно, господо, што нас правда, то је ово што ми сада стварамо нову организацију судова, стварамо велики број и нових судова. То је био огроман издатак. Сада уводимо нове окружне и среске судове а уз то код нас у предатној Србији општине су, а често пута и остала самоуправни тела подносила жртве за издржавање судских зграда, а по данашњем законодавству то се све сваљује на државу. Треба схватити да држава збиља, и поред најбоље воље, није у стању да то у једном кратком року и у једној години учини. Али, напори које је садашња Влада учинила за ове две године у томе правцу, као и чињеница да је буџет Министарства правде повисила за 35 милиона динара према прошлој години, најбоље сведоче да ова Влада има пуно разумевање и за те потребе и да чини све што може, те се надамо да ће се и кроз финансијски закон учинити можда још који напор да се и тим жељама и оправданим жалбама, колико год се више може, одговори и изиђе у сусрет. (Бурно одобравање у центруму и на десници).

Господо, чула се и жалба од двојице господе народних посланика и на Државни суд. Ја не знам зашто су господо то питање покренула, јер све оно што су они у погледу тога Државног суда казали, само је ишло у прилог тога Суда. Један од те господе народних посланика био је и г. Лазић, — другог не могу сада напамет да се сетим који је био, али и он и г. Лазић оно што су навели, навели су само у прилог тога Суда, јер су тврдили да је жандармерија извесна лица хапсила, држала и спроводила Државном суду, али да их је Државни суд редовно ослобађао. . . . (Јован Здравковић: Сваки би их суд ослободио, и редовни!) . . . Онда то чини част баш томе нередовном суду.

Сем тога већи број посланика додирнуо је још једно питање, а то је питање Закона о судијама. Господо, мени је такође то мало замерено, а нарочито мој старији и уважени друг г. Димитријевић, што ја нисам показао мало већу ревност у подношењу тога закона на одобрење Народном претставништву.

Ја сам, господо, век провео у суду, од ране младости адвокат сам, од 1906 године, имам несумњиво дубоко и истинско поштовање према судовима и према правосуђу. Ја сам свестан тога колико је добро и ваљано судство и правосуђе потребно једној земљи, када су још стари Римљани казали „iustitia est fundamentum regnorum”. Господо, ми морамо сви најискреније желети да наше правосуђе, а разуме се и наше судство, буду на највећој висини.

Наш Устав је прокламовао како принцип независности тако и принцип непокретности судија. Судије немају да добијају наредбе ни од владе ни од какве друге власти. Они имају да суде по своме убеђењу, по својој савести и на основу закона. Ничем другом, а најмање каквим наредбама управне власти или ма чему другом не могу да подлеже. Да би се још више та независност њихова од управне власти, од владе и од других утицаја загарантовала, Устав је прокламовао и њихову непокретност и њихову сталност. Тај принцип требало би да се проведе у живот једним законом. Ја сам за ових пет месеци дао довољно доказа да сам дубоко поштовао и независност и сталност судија. Ја, господо, на то нисам посегао и немам намеру да на то

посегнем, али морам да изјавим да са пројектом Закона који сам затекао у основи нисам могао да се сложим. Нисам прво зато што је законски пројекат, као што сам имао част у Финансијском одбору да изјавим, додирнуо још једну другу ствар, која је прелазила моју компетенцију, а то је питање награда судијама. Тим пројектом се предвиђало повећање награда судијама, а то велим није било у мојој моћи. То је питање које је тангирало на првом месту Министра финансија па и цео Министарски савет.

Ми смо учинили велику жртву када смо попели буџет за 1,270 милијона. На какве нове издатке а нарочито када се има у виду да је ту скоро, пре неколико месеци, дато на повећање додатака на скупшћу чиновницима преко 200 милијона, ова влада у тако кратком времену није била у стању да поднесе и прими нове финансијске жртве кроз Закон о судијама. То тим пре што је искуство из предратне Србије па и после рата дало несумњивих доказа да се не би могло ни у коме случају задржати на повећању плата само судијама. Нико не би професоре могао задржати да и они не траже, па и сви остали са истим факултетским квалификацијама тражили би тако исто повећање плата тако да се томе не би могло да одупре, а нити свима да се да. Опште повећање плата, које би се шифрирало не на 270 милијона него на 5—600 милијона динара, такву жртву и напор ова Влада не би могла за сада да поднесе. (*Манфред Паштровић*: Има разлике између судија и других професија!) Ја то верујем, али искуство је показало да би све друге професије наше оправдање да буду исто тако третиране и да са истим квалификацијама траже исте бенефиције. Мене је задржало још и то што се и са осталим принципима са овако израђеним пројектом нисам могао много да сложим. Пројекат предвиђа аутоматско напредовање, онако како је било пре рата код нас у Србији. Господо, такво напредовање наш Закон о чиновницима грађанскога реда не предвиђа и он је оставио напредовање и унапређење Министру да оцени способност и вредноћу ко од његових чиновника треба да буде унапређен (*Јован Здравковић*: И да оцени његову партијску припадност). Има и таквих, али има и таквих који се руководе објективним мерилима. У пројекту је предвиђено аутоматско напредовање а ја ћу вам рећи нешто, и ја се због тога тргнем као опарен, кад се сетим нечега због чега сам изгубио вољу на аутоматско напредовање. Ја сам имао пет до шест места за унапређење претседника судова. Наредио сам да се спреми листа по рангу свих оних који су стекли право и кад је дотични референт поднео указ, ја сам видео да је у њему био један од госпде коме је зликовац, осуђен на смрт, по други пут побегао из затвора. Ја сам тада казао: Бриши га. Он би иначе добио групу, а ја сам мислио да код таквих погрешака не може да добије групу. (Бурно пљескање и одобравање). Исто тако потребно је учинити све да се судија осети потпуно независним и самосталним, да буде упућен да се боји само своје савести и да закон објективно примењује. Он треба да буде заштићен од режима и од власти, али исто тако и народ мора да буде заштићен од судија, ако би ко од њих желео да буде необјективан. (Дуготрајно одобравање). Ја сам као Министар правде доживео то да се приликом сенаторских избора десило ово. У Закону о избору сенатора стоји да се листе

подносе окружним судовима на потврду до на 15 дана пред дан избора. За свакога и који није правник, који први пут прочита такав пропис, јасно је да између последњег дана за предају листе и дача избора има да буде 15 дана. То значи 21 јануар је био последњи дан. На то гледиште стали су били и сви претседници касационих одељења који су били у Државном одбору. Тај исти претседник из Новог Сада, на питање заступника бана колико је листа поднето и који је последњи дан да поднесе своје Министру о томе извештај, рекао је: Поднета је једна листа и данас је последњи дан по закону. То је било 21. Међутим шта се дешава? Сутрадан кад се доноси листа г. Трифуновића-Бирчанина за пола сата је та листа била заведена, потврђена и предата доносиоцима. И онда је поднета кривична тужба за очито гажење закона. (*Јован Здравковић*: Да ли је то урађено по Вашем наређењу?) И да јесте, ја се тога не стидим. Оптужба је поднета надлежном суду да он каже да ли је учињено кривично дело тога колегијума и то не би био грех и да сам ја то учинио.

И шта је, господо, било? Државни тужилац по закону тражио је одобрење, јер је на то дужан, да би могао водити кривични извиђај против тога суда, односно колегијума, — тражио је од Апелационог суда. И шта се десило? Један апелациони судија уздржао се од гласања, четворица су гласала да се издају суду, односно прихватили су то гоњење, а остали су гласали да не могу бити гоњени.

Господо, радило се о овоме. Не да се изрекне пресуда тој господи, који су донели одлуку да је листа предата благовремено 22 фебруара, него да се да могућност судовима да оцене: је ли погажен закон таквом одлуком, или не. Али, господо, ваљда из колегијалности, сматрали су да је потребно да узму у заштиту те судије, јер је казна предвиђена до 5 година затвора.

Ако се тако ради онда смо ми у праву да се запитамо, када доносимо закон о судијама, да ми морамо у томе закону имати такве одредбе, које ће чувати правосуђе не само од утицаја режима, него и од утицаја са других страна. (Одобравање и пљескање у центруму и на десници).

Ја стога молим Народну скупштину да има пуно поверење у Краљевску владу, па и у моју личност, да ћу на овом месту, докле будем у овом ресору, најсавесније и све чинити што год будем могао, да наше правосуђе буде на што већој висини, и у то име молим Народну скупштину да овај буџет ресора Министарства правде изгласа без измена. (Бурно пљескање на десници и у центруму).

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, пошто је листа говорника исцрпена, то је претрес у појединостима предлога буџета расхода IV раздео — Министарство правде завршен. Прелазимо на гласање. Гласаће се по партијама седењем и устајањем. Господо народни посланици, који примају прочитане партије изволеће седети, а који не примају, изволеће устати. Молим известиоца г. Бранка Тодоровића да изволи прочитати партију 67 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 67 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА XII — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. Поз.
67

Личне принадлежности

1 Плате — периодске повишице итд.	
а) Чиновници	
Место: „11 секретара итд.“ ставити: „8 секретара: 1-V-1 и 7-V“ и суму смањити са	— 86.400
Место: „2 директора канцеларије итд.“ ставити: „4 директора канцеларије: 2-V и 2-VI“ и суму повећати са	+ 43.200
Место: „Помоћни секретар VI“ ставити: „5 помоћних секретара: 3-VI и 2-VII“ и суму повећати са	+ 74.700
Место: „7 канцелариских чиновника итд.“ ставити: „5 канцеларијских чиновника: 1-VI, 2-VIII и 2-IX“ и суму смањити са	— 21.000
Место: „10 архивских чиновника“ ставити: „9 архивских чиновника: 1-VIII, 2-IX и 6-X“ и суму смањити са	— 10.500
Отсек рачуноводства	
Испод субпозиције: „Шеф-саветник итд.“ ставити: „Виши рачун. инспектор V“	27.000
Место: „3 рачунска инспектора итд.“ ставити: „2 рачун. инспектора VI“	37.800
Износ партије се не мења	

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 67 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 67 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 68.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије предлога буџета расхода — IV раздео — Министарство правде од партије 68 до партије 71 закључно. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 72 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 72 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Б. Материјални расходи

Парт. Поз.

72 Уређење, одржавање и чување војничких гробља у земљи и иностранству:

1 Ексхумација и концентрација гробова итд., у тексту ове позиције	
Место: „и костурница“ ставити: „у костурнице“	
Свега гл. XII	

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 72 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 72 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 73.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усво-

јила у појединостима све партије предлога буџета расхода — IV раздео — Министарство правде од партије 73 до партије 76 закључно. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 77 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 77 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

У партији 77 предлога буџета Министарства правде за 1938/39 годину на крају текста после речи: „лаври“ додати: „као и осталих старих националних споменика у Јужним крајевима“.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 77 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 77 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 78.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије предлога буџета расхода — IV раздео — Министарство правде од партије 78 до партије 81 закључно. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 82 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 82 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА XIV — КАСАЦИОНИ СУД

Редовни расходи

А. Лични расходи:

Парт. Поз.
82

Личне принадлежности

1 Плате — периодске повишице и положајни додаци итд., у последњој субпозицији „2 архивска чиновника итд.“ у разврставању место: „1-X“ ставити: „1-IX“	
---	--

Свега гл. XIV.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 82 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 82 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 83.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије предлога буџета расхода — IV раздео — Министарство правде од партије 83 до партије 86 закључно. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 87 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 87 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА XV — КАЗНЕНИ ЗАВОДИ ИТД.

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. Поз.

- 87 1 Плате — периодске повишице итд.
- б) Чиновнички приправници
- Место: „10 чиновничких приправника итд.“ ставити:
- 2 чиновничка приправника од VIII групе у II разреду скупоће 29.070
- 8 чин. приправника од IX групе и то:
- 6 у II разреду скупоће 75.188
- 2 у III разреду скупоће 23.884
- Место: „11 чин. приправника итд.“ ставити: „11 чиновничких приправника од X групе и то:
- 1 у I разреду скупоће 13.882
- 6 у II разреду скупоће 69.322
- 4 у III разреду скупоће 42.122

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 87 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 87 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 88.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији, у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије предлога буџета расхода — IV раздео — Министарство правде од партије 88 до партије 94 закључно. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 95 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 95 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Б. Материјални расходи

Парт. Поз.

- 95 **Издржавање малолетника итд.**
- Издржавање малолетника у Београду итд. — у позицији после речи: „у Београду“ додати запету и речи: „кирија и сви остали трошкови у вези са издржавањем питомца у Дому“
- Свега гл. XV

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 95 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 95 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 96 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 96 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА XVI — АПЕЛАЦИОНИ СУДОВИ У БЕОГРАДУ ИТД.

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. Поз.

- 96 **Личне принадлежности:**
- 1 Плате — периодске повишице итд.

Парт. Поз.

- а) Чиновници
- Место: „45 претседника Окружних судова“ ставити: „41 претседник“ а у разврставању место: „32-III/2“ ставити: „28-III/2“ и суму смањити са — 226.560
- Место: „377 судија Окруж. судова итд.“ ставити: „349 судија итд.“ а у разврставању место: „157-IV/1“ ставити: „144-IV/1“ место: „128-IV/2“ ставити: „119-IV/2“ место: „23-V“ ставити: „17-V“ и суму смањити са — 1,022.880
- Место: „63 секретара итд.“ ставити: „59 секретара, итд.“ а у разврставању место: „23-VII“ ставити: „19-VII“ и суму смањити са — 67.680
- Место: „45 раџуновођа итд.“ ставити: „43“ а у разврставању место: „4-VIII“ ставити: „3-VIII“ и место: „10-IX“ ставити: „9-IX“ и суму смањити са — 24.060
- Место: „147 архивара итд.“ ставити: „46“ а у разврставању ставити: „28-VII и 18-VIII“ и суму смањити са — 497.500
- Место: „41 интабулациони протоколнста итд.“ ставити: „63 интабулациона протоколнста: 5-VI, 2-VII, 12-VIII, 13-IX и 31-X“ и суму повећати са + 100.000
- Место: „50 канцелар. чиновника итд.“ ставити: „70 канцелар. чиновника: 3-VI, 8-VII, 14-VIII и 45-IX“ и суму повећати са + 100.000
- Место: „121 архив. чин. итд.“ ставити: „198 архивских чиновника: 17-VIII-1, 3-VIII, 14-IX-1, 64-IX, 13-X-1 и 87-X“ и суму повећати са + 621.740
- б) Чиовни приправници
- Место: „700 чин. приправника“ ставити: „682“ а у разврставању место: „500 у II раз. скупоће“ ставити: „482“ и суму смањити са — 275.400 — 1,292.340.—
- 2 Плате — периодске повишице званичника
- Место: „391 званичника итд.“ ставити: „382“ а у разврставању место: „193-III“ ставити: „184-III“ и суму смањити са — 30.240.—
- 3 Плате — периодске повишице служитеља
- Место: „280 служитеља итд.“ ставити: „273“ а у разврставању место: „46-II“ ставити: „39-II“ и суму смањити са — 20.580.—
- 5 Додаци лични и породични
- а) Чиовника, лични, повећати са + 412.500
- породични повећати са + 240.000 + 652.500.—
- 690.660.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 96 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 96 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 97 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 97 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. Поз.

97

Награде контрактуалним чиновницима и дневничарима:

Место: „680 дневничара итд.“ ставити: „664“ и суму смањити са — 153.600.—
Место: „618 дневничара итд.“ ставити: „605“ и суму смањити са — 109.200.— — 262.800.—
Свега гл. XVI, смањити са . . . — 953.460.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 97 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 97 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 98.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије предлога буџета расхода IV раздео — Министарство правде од партије 98 до партије 101 закључно. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 102 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 102 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА XVII — ОДЕЉЕЊЕ ВРХОВНОГ ДРЖАВНОГ ТУЖИОШТВА ИТД.

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. Поз.

102

Личне припадљности:

1 Плате — периодске повишице и пол. додаци чиновника

а) Чиновници

Место: „45 државних тужиоца итд.“ ставити: „41“ а у разврставању место: „8-IV/1“ ставити: „5-IV/1“ и место „23-IV/2“ ставити: „22-IV/2“ и суму смањити са . . . — 164.160

Место: „59 заменика итд.“ ставити: „55“ и у разврставању место: „29-VI“ ставити: „25-VI“ и суму смањити са . . . — 86.100 — 250.260.—

Свега гл. XVII, смањити са . . . — 250.260.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 102 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима!

— Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 102 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 103.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије предлога буџета расхода — IV раздео — Министарство правде од партије 103 до партије 115 закључно. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 116 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 116 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА XX — ВИШЕ ДРЖАВНО ТУЖИОШТВО ИТД.

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. Поз.

116

Личне припадљности:

1 Плате — периодске повишице итд.

а) Чиновници

Место: „3 државна тужиоца итд.“ ставити: „4“ а у разврставању ставити: „1-IV/1“ и суму повећати са . . . + 44.040

Место: „3 заменика итд.“ ставити: „4“ а у разврставању место: „2-VI“ ставити „3-VI“ и суму повећати са . . . + 21.600

Место: „3 претседн. окр. суда итд.“ ставити: „4“ а у разврставању место: „1-III/2“ ставити: „2-III/2“ и суму повећати са . . . + 56.640

Место: „22 судија итд.“ ставити „27“ а у разврставању место: „11-IV/1“ ставити: „13-IV/1“ место: „2-IV/2“ ставити: „4-IV/2“ и место: „1-V“ ставити: „2-V“ и суму повећати са . . . + 179.160

Место: „Секретар VII“ ставити: „2 секретара VII“ и суму повећати са . . . + 16.920

Место: „3 рачуновођа итд.“ ставити: „4“ а у разврставању место: „1-VIII“ ставити: „2-VIII“ и суму повећати са . . . + 13.560

Место: „16 архив. итд.“ ставити: „18“ а у разврставању место: „3-IX“ ставити: „5-IX“ и суму повећати са . . . + 21.000

б) Чиновнички приправници

Место: „36 чин. приправника итд.“ ставити: „39“ а место: „28 у II раз. скупоће“ ставити: „31 у II разреду скупоће“ и суму повећати са . . . + 45.900 + 398.820.—

2 Плате — периодске повишице званичника

Место: „12 званичника итд.“ ставити: „15“ а у разврставању место: „6-III“ ставити: „9-III“ и суму повећати са . . . + 10.080.—

3 Плате — периодске повишице служитеља
 Место: „22 служитеља итд.” ставити: „25” а у разврставању додати: „и 3-II” и суму повећати са + 8.820.—
 + 417.720.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 116 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 116 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 117 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 117 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. Поз. 117 *Награде контрактуалним чиновницима и дневничарима:*
 Место: „24 дневничара-званичника” ставити: „27” и суму повећати са + 28.800
 Место: „24 дневничара-служитеља” ставити: „27” и суму повећати са . . . + 25.200 + 54.000.—
 Свега глава XX, повећати са . . . + 471.720.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 117 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!). Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 117 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 118.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији у смислу члана 102 Устава и §-а 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије предлога буџета расхода — IV раздео — Министарство правде од партије 118 до партије 130 закључно. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 131 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 131 са предложеним амандманом Краљевске владе, која гласи:

ГЛАВА XXIII — ОКРУЖНИ И СРЕСКИ СУДОВИ

Редовни расходи

A. Лични расходи

Парт. Поз. 131 *Личне принадлежности*
 1 Плате периодске повишице итд.
 Место: „6 претседника Округ судова итд. ставити: „7” а у разврставању место: „4-III/2” ставити: „5-III/2” и суму повећати са . . . + 56.640.—
 Место: „164 судија итд.” ставити: „173” а у разврставању место: „23-IV/1” ставити: „17-IV/2” и место: „7-V” ставити: „9-V” и суму повећати са . . . + 326.280.—
 Место: „6 држ. тужиоца” ставити: „7 државних тужиоца” и у разврставању после: „1-IV/1” ставити: „1-IV/2” и износ повећати са . . . + 32.040.—

Место: „13 заменика држ. тужиоца” ставити: „14 заменика итд.” а у разврставању место: „2-VI” ставити: „3-VI” и износ субпозиције повећати са + 21.600.—

Испод 13 заменика држ. тужиоца итд., унести ново:
 Секретар VII + 16.920.—

Испод „101 земљишно-књижни чиновник итд.” унести ново:
 Рачуновођа IX + 10.500.—

Место: „118 канцелар. и архив. чиновника” ставити: „129 канцеларских итд.” а у разврставању место: „34-IX” ставити: „36-IX” и место: „11-X” ставити: „19-X” и износ субпоз. повећати са + 85.800.—

б) Чиновнички приправници
 Место: „68 чин. приправ. од VIII групе” ставити: „86 чиновничких итд.” а у разврставању место: „37 у II разреду скупоће” ставити: „55” и износ субпоз. повећати са + 289.240 + 839.020.—

2 Плате - периодске повишице званичника
 Место: „258 званичника” ставити: „261” а у разврставању место: „30-III” ставити: „33-III” и износ повећати са + 10.080.—

3 Плате - периодске повишице служитеља
 Место: „95 служитеља” ставити: „97” а у разврставању место: „7-II” ставити: „9-II” и износ повећати са + 5.580.—

5 Додаци лични и породични:
 а) Чиновника, лични смањити са — 60.000.—
 + 749.680.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 131 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!). Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 131 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 132 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 132 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. Поз. 132 *Награда дневничарима*
 Место: „86 дневничара” ставити: „94” и износ партије повећати са + 73.200.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 132 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!). Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 132 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 133.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији у смислу члана 102 Устава и §-а 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије

предлога буџета расхода — IV раздео — Министарство правде од партије 133 до партије 135 закључно. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 136 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 136 са предложеним амандманом Краљевске владе, која гласи:
Парт. Поз.

Б. Материјални расходи

Управни трошкови:

3 Кирије — износ позиције повећати са . . . + 60.000.—
Свега гл. XXIII, повећати са . . . + 927.880.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 136 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!). Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 136 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 137.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 137.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 137? (Гласови: Прима! — Не прима!). Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, према томе објављујем, да је прочитана партија 137 већином гласова примљена. Изволите чути партију 138 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 138 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА XXIV — АПЕЛАЦИОНИ СУД У СПЛИТУ

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. Поз.
138

Личне принадлежности:

1 Плате — периодске повишице и пол. додаци итд.
Судско особље
Судијски приправници
Место: „37 судијских приправника од VIII групе“ ставити: „51“ а разврставање изменити и да гласи:
24 у I разреду скупоће . . . 374.292
20 у II разреду скупоће . . . 252.090
7 у III разреду скупоће . . . 77.316
и износ повећати са + 113.400
Канцелар. и земљ. књижно особље
Чиновнички приправници
Место: „6 чинов. приправника од IX групе“ ставити: „10“ а разврставање изменити и да гласи:
7 у I разреду скупоће . . . 108.975
3 у II разреду скупоће . . . 36.594
и износ повећати са + 63.360
Место: „15 чинов. приправника од X групе“ ставити: „25“ а разврста-

вање изменити и да гласи:

6 у I разред скупоће . . . 85.026
15 у II разреду скупоће . . . 166.170
4 у III разреду скупоће . . . 42.136
и износ повећати са + 122.400
Рачуноводно особље
(§ 23 с. п.) 13 чиновника итд.“ брисати . . . — 212.740 + 86.420.—
5 Додачи лични и породични
а) Чиновника, породични, смањити са . . . — 185.760.—
99.340.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 138 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 138 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 139 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 139 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. Поз.
139

Награде контрактуали, чин. и дневничара:
Место: „82 дневничара итд.“ ставити: „68 дневничара итд.“ износ партије остаје исти.
Свега гл. XXIV, смањити са . . . — 99.340.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 139 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 139 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 140.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије предлога буџета расхода — IV раздео — Министарство правде од партије 140 до партије 148 закључно. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 149 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 149 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА XXVI — ДРЖАВНО НАДОДВЕТНИШТВО У ЗАГРЕБУ ИТД.

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. Поз.
149

Личне принадлежности:

1 Плате — периодске повишице итд.
Место: „9 државних тужилаца итд.“ ставити: „10“ а у разврставању место: „2-IV/1“ ставити: „3-IV/1“ и суму повећати са + 44.040
Место: „30 заменика држав. тужилаца итд.“ ставити: „31“ а у разврставању место: „8-VI“ ставити: „9-VI“ и суму повећати са . . + 21.600

Место: „20 канцелар. и тд.“ ставити: „21“ а у разврставању место: „7 IX“ ставити: „8-IX“ и суму повећати са . . . + 10.500 + 76.140.—

2 Плате — периодске повишице званичника
Место: „8 званичника итд.“ ставити: „11“ а у разврставању ставити: „3-III“ и суму повећати са . . . + 10.080.—

3 Плате — периодске повишице служитеља
Место: „11 служитеља итд.“ ставити: „12“ а у разврставању ставити: „1-1“ и суму повећати са . . . + 2.940.—
+ 89.160.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију са предложеним амандманима Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, према томе објављујем, да је прочитана партија 149 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 150 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 150 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. Поз.

150

Награде контракуал. чин. и дневничарима:

Место: „10 дневничара-званичника“ ставити: „13“ и суму повећати са . . . + 28.800

Место: „2 дневничара-служитеља“ ставити: „3“ и суму повећати са . . . + 8.400 + 37.200.—
Свега гл. XXVI, повећати са . . . + 126.360.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 150 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 150 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 151.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије предлога буџета расхода — IV раздео — Министарство правде од партије 151 до партије 155 закључно. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 155 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 155 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА XXVII — АПЕЛАЦИОНИ СУД У ЗАГРЕБУ ИТД.

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. Поз.
155

Личне принадлежности:

1 Плате — периодске повишице итд.
а) Чиновници

Место: „10 претседника Окруж. суд. итд.“ ставити: „11“ а у разврставању место: „2-III/2“ ставити: „3-III/2“ и суму повећати са . . . + 56.640

Место: „160 судија итд.“ ставити: „170“ а у разврставању место: „и 65-IV/1“ ставити: „69-IV/1“ додати: „3-IV/2 и 3-V“ и суму повећати са . . . + 353.280

Место: „10 секретара итд.“ ставити: „11 секретара Окружних судова: 1-VII и 10-VIII“ и суму повећати са . . . + 16.920

Место: „280 канцелар. итд.“ ставити: „294“ а у разврставању место: „57-IX“ ставити: „58-IX“, место: „37-X“ ставити: „51-X“ и суму повећати са . . . + 115.800

б) Чиновнич. приправници
Место: „160 судиј. приправника итд.“ ставити: „167“ и то место: „110 у II раз. итд.“, ставити: „117“ и суму повећати са . . . + 107.100 + 649.740.—

3 Плате — периодске повишице служитеља
Место: „154 служитеља итд.“ ставити: „155“ а у разврставању место: „12-II“ ставити: „13-II“ и суму повећати са . . . + 2.940.—
+ 652.680.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 155 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 155 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 156 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 156 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. Поз.

156

Награде контракуал. чин. и дневничарима:

Место: „270 дневничара-званичника“ ставити: „272“ и суму повећати са . . . + 19.200

Место: „92 дневнич. служитеља“ ставити: „94“ и суму повећати са . . . + 16.800 + 36.000.—
Свега гл. XXVII, повећати са . . . + 688.680.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 156 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 156 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 157.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије предлога буџета расхода — IV раздео — Министарство правде од партије 157 до партије 161 закључно. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 162 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 162 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА XXVIII — АПЕЛАЦИОНИ СУД И ВИШЕ ДРЖ. ТУЖИОШТВО У ЉУБЉАНИ

Редовни расходи
А. Лични расходи

Парт. Поз.
162

Личне припадљности:

1 Плате — периодске повишице и полож. додатки чиновника

а) Чиновници
Судијски чиновници

Место: „4 претседника Окруж. суда итд.“ ставити: „5“ а у разврставању ставити: „4-III/1“ и 1-III/2“ и суму повећати са + 56.640

Место: „58 судија итд.“ ставити: „62“ а у разврставању место: „6-IV/1“ ставити: „9-IV/1“ и место: „2-IV/2“ ставити: „3-IV/2“ и суму повећати са + 164.160

Испод „5 секретара Апелац. суда итд.“ унети ново:
Секретар VII + 16.920

Држ. тужоцки чиновници

Место: „4 државна тужоца итд.“ ставити: „5“ а у разврставању место: 1-IV/1“ ставити: „2-IV/1“ и суму повећати са + 44.040

Место: „9 заменика држав. тужоца итд.“ ставити: „10“ а у разврставању место: „1-VI“ ставити: „2-VI“ и суму повећати са + 21.600

Канцеларијски чиновници

Место: „110 виших канц. официјала итд.“ ставити: „114“ а у разврставању место: „20-X“ ставити: „24-X“ и суму повећати са + 32.400

б) Чиновнички приправници

Место: „58 чинов. приправника од VIII групе“ ставити: „61 чиновнички приправник итд.“ а у разврставању место: „37 у II раз. скупове“ ставити: „40 у II раз. скупове“ и повећати са + 45.900
. + 381.660

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 162 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 162 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 163.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 163.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 163? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, према томе објављујем, да је прочитана партија 163 већином гласова примљена. Изволите чути партију 164 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 164 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. Поз.
164

Награде контр. чин. и дневничарима:

Место: „129 дневничара итд.“ ставити: „136“ и износ повећати са + 62.400.—
Свега гл. XXVIII, повећати са + 444.060.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 164 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина

седи, објављујем да је партија 164 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 165.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије предлога буџета расхода — IV раздео — Министарство правде од партије 165 до партије 188 закључно. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 189 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац Бранко Тодоровић прочита партију 189 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА XXXIII — СТАРОКАТОЛИЧКА ВЕРСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. Поз.
189

Личне припадљности:

1 Плате — периодске повишице итд.

а) Чиновници

Испод „3 консултора итд.“ додати ново:

Секретар бискупа IX + 10.500

Брисати б) Чиновнички приправници.

Чиновнички приправник од VIII групе у I раз. скупове — 17.568 — 7.068.—

2 Додати лични и породични

а) Чиновника, лични, повећати са + 7.068.—

Свега гл. XXXIII

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 189 са предложеним амандманом Краљевске владе. (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, према томе објављујем, да је партија 189 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 190.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији у смислу члана 102 Устава и §-а 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије предлога буџета расхода — IV раздео — Министарство правде од партије 190 до партије 197 закључно. —

Претседник Стеван Ђирић: Господа народни посланици, пошто је предлог буџета расхода IV раздео — Министарство правде по свима партијама појединачно примљен, објављујем да је цео предлог буџета расхода — IV раздео — Министарство правде примљен. (Бурно плескање и одобравање у центруму и на десници).

Пошто је дневни ред данашње седнице исцрпен, имам част предложити као дневни ред идуће седнице: Наставак претреса у појединостима извештаја Финансијског одбора о предлогу буџета државних расхода и прихода са предлогом Финансијског закона за буџетску 1938/39 годину, и то: — V раздео — Министарство просвете и VIII раздео — Министарство финансија. Прима ли Народна скупштина предложени дневни ред? (Прима!) Објављујем да је Народна скупштина предложени дневни ред примила.

Ову седницу, са вашим пристанком, закључујем, а наредну заказујем за понедељак 28 фебруара у 8 часова пре подне.

(Седница је закључена у 13.30 часова.)